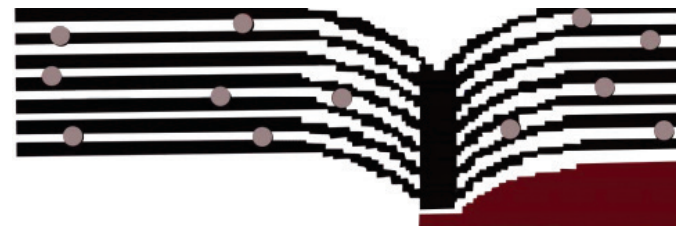

Răsunetul cultural

Magazin literar și artistic

Realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

An. IX; Nr. 10 (102), octombrie 2021

Apare lunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Cluj

ISSN 2784-0034 ISSN-L 2784-0034

Constantina Raveca Buleu

**Orice iluzie de putere nutrită azi de
scriitorul român se lovește de zidul
inerției și indiferenței sociale** pag.8-9

**Ioan Pinte, Marele Premiu
„Nichita Stănescu” de la Desești**

La Desești a avut loc cea de-a 42-a ediție a Serilor de Poezie „Nichita Stănescu”. Un juriu format din scriitorii Ion Mureșan, Ioan Moldovan, Gheorghe Mihai Bârlea, Ioan Groșan și Gheorghe Pârja (președinte) a acordat următoarele premii:

- Marele Premiu „Nichita Stănescu” – poetului IOAN PINTEA (Bistrița)
- Premiul „Nichita Stănescu” – poetei ELENA CĂRĂUȘAN (Baia Mare)
- Premiul Consiliului Local Desești (primar Gheorghe Bohotici) – poetului și editorului ION MARIȘ (Sighetu Marmației)
- Diplomă de excelență, pentru volumul „Animale sălbatice de companie,” Editura Grinta 2021 – poetei ADELA NAGHIU (Baia Mare).

Manifestarea a fost organizată de Asociația Culturală „Nichita Stănescu”, Reprezentanta Maramureș a Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, Parohia Ortodoxă Desești, în colaborare cu Consiliul Județean Maramureș și Primăria și Consiliul Local Desești.

Marele Premiu de Poezie Nichita Stănescu s-a acordat de-a lungul anilor poetilor: Ana Blandiana, Ion Mureșan, Adrian Popescu, Horia Bădescu, Ioan Moldovan, Nicolae Prelipceanu, Arcadie Suceveanu, Nicolae Dabija, Gheorghe Grigurcu, Adam Puslojic, Mircea Petean, Moshe B. Itzhaki, Szentmartony Janos, Adrian Alui Gheorghe...

Autoportrete în oglindă

Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România a găzduit lansarea volumului „Autoportrete în oglindă”. Moderatoarea evenimentului a fost Irina Petraș, președinta filialei. „Volumul conține răspunsurile membrilor Filialei clujene la Chestionarul pe care l-am lansat în ianuarie 2021, provocând confesiuni legate de relația cu propriul scris, dar și cu cititorul și cu Lumea: Care este „proiectul tău de scriitor”? Adică, de ce scrii? În ce sintagmă/frază critică din cronicile la cărțile tale te-ai regăsit mai deplin? Cât de importante sunt reacțiile criticilor literari pentru proiectul tău scriptural? Ce anume nu s-a remarcat niciodată în comentariile la cărțile tale deși tu consideri că e o trăsătură definitorie? E mai importantă pentru tine cronică sau critic literar ori, mai degrabă, opinia unui necunoscut care ți se comunică cât de folositor a fost pentru el să te citească? Apelezi la părerea celor din jur în timp ce lucrezi la o nouă carte? Povestește o întâmplare sau două legate de experiența ta de scriitor în relație cu cititorii, dar și de cititor, la rândul tău, în relație cu alți scriitori. Răspunsurile sunt felurite, cum sunt și scriitorii. Confesiuni, amintiri, întâmplări cu tălc, mici eseuri, interviuri etc. Nu toate inedite. Un caleidoscop din care se

poate desprinde un portret din interior al scriitorului de azi”. (Irina Petraș). Semnează: Elena Abrudan, Alexa Gavril Băle, Sanda Berce, Ștefan Borbély, Hanna Bota, Florica Bud, Constantina Raveca Buleu, Mircea Gelu Buta, Dumitru Cerna, Minerva Chira, Sandra Cibicenco, Cornel Cotuțiu, Ion Cristofor, Ștefan Damian, Rodica Dragomir, Vasile V. Filip, Andrei Gazsi, Mihaela Gligor, Gheorghe Glodeanu, Vasile Gogea, Nicolae Goja, Mariana Gorczyca, Adrian Grănescu, Gabriela Gențiana Groza, Vasile Igna, Nicolae Iuga, Martha Izsák, Alexandru Jurcan, Ștefan Jurcă, Vasile Lechințan, Gabriela Leoveanu, Rodica Marian, Valentin Marica, Menuț Maximilian, Alexandra Medrea, Gavril Moldovan, Mihaela Mudure, Marcel Mureșeanu, Victor Nicolae, Olimpiu Nușfelean, Gheorghe Pârja, Irina Petraș, Laura Poantă, Horea Poenar, Emilia Poenaru Moldovan, Gavril Pompei, Flore Pop, Ioan-Aurel Pop, Ion Pop, Mircea Popa, Adrian Popescu, Doina Rad, Ilie Rad, Dani Rockhoff, Gheorghe Săsărman, Daniel Săuca, Alexandru Sfârlea, Viorel Gh. Tăutan, Victor Țarină, Adrian Țion, Ion Vlad, George Vulturescu.

În acest cadru, Olimpiu Nușfelean a prezentat „Mișcarea literară” la 20 de ani de apariție. Un moment aparte l-a constituit și semnalul apariției editoriale a volumului postum „Cărți și autori din Bistrița-Năsăud” a regretatului Andrei

Moldovan, lansat de Editura Școala Ardeleană și în cadrul Târgului de Carte Transilvania.

Apariția a 100 de numere a „Răsunetului Cultural”, precum și conturarea Antologiei „Spiritul locului – Ținutul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor”, în cadrul căruia vor apărea nume ale culturii românești vorbind despre meleagurile natale, au fost alte subiecte atinse în cadrul întâlnirii. George Vulturescu a prezentat revista „Poesis internațional”, Daniel Săuca – „Caiete silvane”, iar Gheorghe Glodeanu cele mai recente apariții editoriale.

EDITORIAL

Marea izolare etno-culturală

Menuț Maximilian

Comportamentul comunicațional intercultural normal la nivelul comunității rurale din România s-a modificat de-a lungul timpului în funcție de natura nonconflictuală a dialogului și de disponibilitățile comunicaționale ale diferitelor generații. Altfel comunicau strămoșii noștri, când singura posibilitate era dialogul verbal, și altfel dialoghează țărănul din zilele noastre, când tehnica a păstruns și în ultimul cătun. Mai putem vorbi despre insule în care țărănul român își păstrează nealterată vorba concomitent cu lada de zestre în care regăsim portul și toate ritualurile? Oricât de mult am vrea să credem că mai avem asemenea locuri nealterate de modernism, nu este așa pentru că trăim vremuri în care informația păstrunde ca un fulger prin intermediul canalelor media, până la ultima casă din deal. Nu mai există gospodărie care să nu aibă măcar un radio cu baterii, accesibil, la prețuri modice, începând cu 10 lei. Astfel, nu mai putem vorbi de ciobanul izolat la stână, de primăvară până toamna, care nu avea cu cine dialoga decât cu el însuși și cu Dumnezeu. Toată această trăire interioară nu mai există ca altădată deoarece telefonul mobil este accesibil oricui și în trei secunde cel „izolat” poate afla ce s-a întâmplat în sat. Credințele, valorile și simbolurile sunt influențate de tehnicile moderne, știrbind din frumusețea acestora în detrimentul bunăstării. Este clar că odată cu dispariția ulițelor de pământ și a apariției asfaltului, drumurile, deși mai comode, sunt tot mai rare între vecini, dispărând solidaritatea de altădată (șezători, clacă), iar odată cu apariția curentului electric s-a renunțat și la poezile spuse la lumina lămpii sau a jocului focului în vatra cuptorului.

Țărănul nostru se transformă, devenind eurofermier, iar dialogurile capătă alt contur odată cu dispariția gândirii tradiționale. Constructorul societății moderne nu are în viziune păstrarea miturilor și riturilor din vatra străbună, procesul de globalizare, bunăstarea societății europene știrbind din frumusețea unei lumi în care fiecare membru credea cu adevărat. Bunicii noștri nu au părăsit niciodată vatra satului, însă lumea lor a fost mult mai bogată și mai curată, dialogurile dintre ei mult mai vii și mai sincere, nu au avut nevoie să treacă Oceanul, să meargă în vacanțe exotice, au trăit în curtea lor și au cultivat pământul sfânt cu credință în Dumnezeu și cu mulțumirea pentru fiecare zi în care chipul le-a fost luminat de soare. Nu a fost nevoie de tehnică ultramodernă pentru a-și duce existența, cu cât comunicarea este mai avansată, cu atât dispărând sinceritatea și umanul.

Să ne gândim doar la ultimii 30 de ani care au produs schimbări sociale și culturale vizibile în România, mai ales la nivelul comunităților rurale, care a fost împinsă spre migrație masivă în căutarea de locuri de muncă. Satele sunt îmbătrânite și depopulate, închizându-se școli, dispărând învățătorii satului și, după cum declară preoții, în curând, odată cu trecerea în veșnicie a bătrânilor, fiind nevoiți să închidem inclusiv bisericile. Satul se va retrage în cimitire. Slăbit, acesta resimte efectele unei profunde crize structurale, plecarea în străinătate făcându-i pe cei care trebuiau să ducă mai departe tradițiile să-și uite inclusiv limba, iar copiii lor să nu mai aibă șansa de a crește și de a comunica cu bunicii. Adevărul este că satul românesc a găsit cea mai mare deschidere spre schimbare, transformându-se, odată cu înlocuirea arhitecturii tradiționale, într-un fel de oraș. Dispar conceptele arhaice, limba se transformă, constatându-se că graiul a fost înlocuit de către cei reîntorși acasă din străinătate într-un fel de română „pocită”. Este deranjant când cineva vine după un an petrecut peste hotare și vorbește într-o română stălcită, presărată cu „englezisme” prost pronunțate. Cum este posibil ca în scurt timp să nu-ți mai cunoști limba? Intelectualii nu fac acest lucru, având în diaspora oameni plecați de 30 de ani care vorbesc perfect româna. Singurii care vor să epateze sunt cei care nu se regăsesc nici în țărănul adevărat, nici în intelectual, un fel de hibrid care nu-și găsește locul și care vor să braveze. Aceștia nu cunosc nici cultura străbunilor, stabilită prin formele rituale și continuu îmbogățită prin împărtășire, deschisă spre cuminecare, nu cunosc nici cultura occidentală, fiind undeva rădăciți între granițele acestora. Despre raporturile comunicaționale care reglează viața comunității, despre rolurile pe care le au pattern-urile culturale asupra normelor de comportament comunicațional scrie Adrian Lesenciuc în studiul „Comunicare interculturală în satul românesc”, apărut la Editura Academiei Române.

Etnografia comunicării constată cu tristețe toate aceste lucruri, proiectul amplu al socio-lingvisticii studiind rețeaua de interacțiuni interetnice și pattern-urile culturale. Dispar formele de comunicare din satul de altădată, unde limbajul gesturilor înlocuia de multe ori cuvintele, mesajul între emițător și receptor fiind puternic, fie el verbal sau nonverbal, toți actorii comunicării interacționând prin intermediul înțeleșurilor. Să nu uităm, în cadrul comunicării interculturale, de vasta și importanta creație populară, categoria fundamentală a literaturii, bogată în procedee estetice, nucleul din care s-a inspirat literatura română.

La judecata zilei

Facebook – o jucărie mondială

Olimpiu Nușfelean

Nu sînt, cum s-ar zice, un fan Facebook, nu-l folosesc, din prudență pentru ținerea cît de cît la distanță a monștrilor moderni care ne mănîncă timpul și ne obosesc creierul, dar îi recunosc site-ului web utilitatea... publică, dreptul de a se așeza în rîndul facilităților pe care ni le oferă modernitatea (modernizarea?)... zilelor noastre. Comunicarea dintre oameni – în general – e foarte mult sprijinită (și dezvoltată?) cu ajutorul celor trei mari platforme deținute de Facebook (Instagram, Whatsapp, Facebook). Nu știu dacă această comunicare, dincolo de schimbul strict de informații, a fost optimizată sau aprofundată, în sens „omenesc”, mai mult decît a făcut-o Cultura înainte de apariția rețelelor de socializare. Un om singur, cu mobilul la ureche, tableta sau laptopul în față, tot singur rămîne. Dovezi pot fi aduse multe privind comportamentul „social” al multor semeni de-î noștri. Dar, pe de altă parte, în vremea claustrării din pandemia, rețelele de socializare ne-au ajutat să ieșim din casă, fie și virtual, să obținem mai multe informații despre flagel și despre cei apropiați ș. a. m. d. Faptele bune rămîn marcate în istoricul progresului tehnic. Recentă cădere a sitului (4 oct. 2021) m-a determinat să revin cu gîndul la mitul Facebook.

Da, Facebook e un mit. Născut sub ochii noștri. Încă nu știm dacă e unul de substanță sau unul fals, cum sînt o serie de mituri ale actualității, care erodează miturile fondatoare ale umanității. Inițiatorul Facebook, Mark Zuckerberg, a ajuns unul dintre cei mai bogați oameni din lume, poate cel mai bogat, în doar cîțiva ani – asta fascinează mai mult decît un cîștig la loterie -, și a pierdut 7 miliarde de dolari în doar cîteva ore (din cele aproape 140 de miliarde de dolari pe care le deținea, după cum estimează presa momentului). Îți zici că ai fi putut fi (și tu) în locul lui foarte ușor, dar în același timp recunoști că norocul nu ți-a scos în cale o idee – simplă – devenită repede de interes mondial. Azi, geniile fac bani, nu ca pe vremea lui Eminescu...

Aplicațiile de socializare de pe Facebook au căzut pentru mai mult de șase ore, începînd de la 18.30, ora României, și până după miezul nopții de luni spre marți (4 spre 5 oct. a. c.). Asemenea întreruperi se mai pot întîmpla, dar nu pentru atîtea ore, cu consecințe neașteptate pentru utilizatori. În același timp, s-au oprit și instrumentele și comunicațiile interne ale companiei, ceea ce a făcut și mai dificilă repararea platformelor. Potrivit informațiilor oferite de presă, Facebook a comunicat că problema a venit de o reconfigurare a infrastructurii sale de internet care coordonează traficul între centrele sale de date. Aceasta a întrerupt comunicațiile și a intrat în cascadă către alte centre de date, oprind toate serviciile platformelor. În cele din urmă o echipă a reușit să reseteze serverele dintr-un centru de date din Santa Clara, California, iar platformele au revenit treptat la normal. Mark Zuckerberg a oferit utilizatorilor mondiali o simplă scuză, fără să intre în amănunte. (Reiterez aici niște date... banale.)

Amănuntele accidentului au început să iasă la iveală și acestea trebuie privite cu mare interes. Nu e vorba de triumfalismul lui Twitter, care a devenit principala platformă de comunicații și socializare la nivel mondial, pe moment, sau de utilizatorii care au umplut platforma funcțională de glume, ironii și meme-uri legate de nefuncționarea celorlalte, și nici de cei care și-au pus la modul serios problema dacă lumea n-ar fi mai bună fără Facebook.

Nu, n-ar fi mai bună, e mai bună cu Facebook, dar depinde cum folosești o asemenea facilitate.

Facebook-ul e o realizare fascinantă, un mit în care fiecare dintre noi tinde să intre ca erou al acestuia. Numai că (și) un asemenea mit are facilitățile, dar și „falsitățile” sale, minciunile în care te poate cuprinde. Recent, dezvăluirile făcute de Frances Haugen, care a lucrat timp de doi ani ca inginer IT în cadrul companiei, a zguduit gigantul rețelelor sociale. Aceasta, declarîndu-se sătulă de nedreptățile observate în companie, a prezentat zeci de documente publicației Wall Street Journal și și a dat un interviu la emisiunea „60 de minute” difuzată pe CBS News, spunînd, printre altele, că „Facebook a arătat întotdeauna că preferă profitul decît siguranța utilizatorilor. Au crezut că, dacă ar schimba algoritmi pentru a face sistemul mai sigur, oamenii ar petrece mai puțin timp pe rețelele de socializare, vor face clic mai puțin pe anunțuri, iar Facebook ar căștiga mai puțini bani.” Deci: banii înainte de toate!

Mitul Facebook, ca și alte mituri ale zilei, este strîns legat de Mitul Banului, monstrul care domină lumea actuală. Nu încercăm să debităm ziceri gratuite și nici să diabolizăm o realizare necesară, în sine, omenirii, cum ar fi internetul. Monstrul Banului devorează însă lumea mereu, obligînd-o să renască din cele mai crunte neputințe, dar azi pare a deveni devorator, cum s-ar zice, fără rest. Cel mai simplu și revoltător exemplu de azi e felul cum banul profită de nenorocirile pandemiei. Ce alt exemplu ar mai trebui? Nu mai vorbim de implicarea – benefică sau malefică? – a rețelelor de socializare în alegerile americane din 2020, în revolta de la Capitoliu, în perioadele electorale în țări dintre cele mai diverse... Utilizatorii rețelelor sociale își dau oare seama că o parte din timpul petrecut online, sau cum să-i zic, este „inspirat” - mîncat - de administratorii rețelelor cu bună știință, cu scopul precis de a-i ține în... priză, de dragul profitului?

Inginera Frances Haugen a dat dovadă de mult curaj, dezvăluind secretele companiei unde a lucrat, după cum aprecia John Tye, fondatorul organizației nonprofit „Whistleblower Aid”, care a decis să o reprezinte. După scuzele succinte oferite de site, în doar cîteva ore postarea avea 500.000 comentarii și 363.000 de distribuiri. Acestea vor continua. Cine să le parcurgă pe toate? Cele mai multe sînt comentarii ironice sau sarcastice, puține exprimă ură, după cum observa un ziarist. Utilizatorii se distrează. Pentru că Facebook-ul e și un mijloc de distracție. Nu doar de strictă comunicare. Vorbim la nesfîrșit (la mobil), fără rost, transformați în simpli... vorbăreți. În vorbă cu un interlocutor imaginar. Ca într-un roman prost, cînd, de altfel, ne ferim să citim romane bune (de imaginație). E o jucărie fascinantă, cînd modurile de evaziune din hățiturile prezentului sînt tot mai puține, deloc cultivate. Ce să mai zicem de literatură, artă plastică, muzică de calitate, sport fără... fitness?... Fără educație. E o jucărie mondială, ce ține deocamdată de un anumit infantilism în care e căzută lumea în care trăim.

Alexandru Uiuu

Salonul vocațional - Casa cu Lei

Chemare lăuntrică, voce interioară, destin, vocația a fost numită în multe feluri dar a fost mereu slab definită pentru că este o taină care nu se lasă raționalizată. Cu vocație, ca de altfel și cu talent, te naști sau nu, ea este un har-dar și povară, pe care cei aleși îl primesc.

Genius înseamnă la latini realizarea calităților înnăscute. A fi genial înseamnă, în acest sens, să găsești punctul de referință în viață în care să îți faci cunoscute aptitudinile speciale, să dai expresie, să obiectivezi, să treci în artă talentul cu care ești născut. Au rămas numiți așa doar cei care au dus la mari performanțe opera lor, deși conceptul este mai generos etimologic.

Mai este de reținut aici un gând general, elaborat de psihanaliști care spune că inconștientul are legi și conștientul doar reguli. În acest context, vocația izbucnește indiferent de construcția rațională a persoanei, de carieră, vîrstă, profesie, pentru că are putere logică pe cînd celelalte doar normativ-rațională. Chemarea interioară este de recunoscut în lucrurile pe care le facem cu plăcere și care nu ne obosec sau plictisesc. Acea voce ne spune să continuăm, să creăm, să nu ne lăsăm, să ducem lucrurile pînă la capăt. Educația permanentă poate descoperi și afirma vocația la orice vîrstă. Profesoara Adriana Scripeț de la Școala de Arte știe și aplică foarte bine acest principiu avînd cursanți de toate vîrstele pe care îi îndrumă cu profesionalism li dăruire.

Numitorul comun al acestei expoziții este pasiunea pentru arta plastică, respectul și iubirea pentru reprezentările în formă și culoare, talentul și continua preocupare pentru perfecționare și performanță. Mai este apoi și generozitatea de a dăruii celorlalți frumusețea, fantezia și adevărul din pictură astfel încît sala de expoziții pare un tezaur al comorilor sufletești oferit de expozanți privitorilor.

Dacă este să punctăm și cîteva diferențe specifice și amprente personale în această expoziție de grup vom spune că:

Ruxandra Andresi este captivată de cromatica florală pe care o intensifică pentru a transmite odată cu formele delicate, emoții și trăiri personale.

Raluca Deac este deopotrivă tehnică și ludică. Îi place să studieze formele și volumele dar și să se joace cu idei inedite și formule plastice originale.

Maria Kovacs are o preocupare specială pentru detaliu și acuratețea redării realului dar se deschide și spre compoziții care au conotații simbolice.

Ecaterina Marica este o perfecționistă în tehnica picturală și reușește să surprindă formele chiar în cea mai fragilă existență a lor. Transparențe de sticlă și petale, broderii și drapaje îi trădează pasiunea pentru clasic, temeinic, elaborat, stabil, puternic.

Maria Monda stăpînește armoniile cromatice și crează tablouri care pot să iradieze în jurul lor frumusețea obiectelor reprezentate și a florilor seducătoare.

Călin Pop este un portretist care în sobrietatea negrului și griurilor transpune caracteristici psihologice cu o forță uimitoare.

Nuria Pop este o neconvențională în temele asumate care nu trece totuși de granițele reprezentărilor în tehnica clasică

Maria Ujică își elaborează îndelung și stăruitor lucrările compunînd pagini de tensiune existențială. La ea peisajul capătă valențe metafizice.

Adriana Scripeți are siguranța artistului plastic format și substanța alcătuirilor ei picturale este diafană și expresivă. Ea știe că forma și culoarea sînt doar porți pentru intrarea într-o lume în care sensibilitatea poate căpăta expresie și poate crea empatic primeniri ale sufletului privitorului.

Mai este de spus că o astfel de expoziție devine un tezaur de frumusețe și deopotrivă de timp. Timpul investit de autor în lucrare devine valoare și cu cît este el mai îndelungat, lucrarea este mai elaborată, mai sofisticată și mai prețioasă. Fiecare tușă a pensulei, fiecare linie a creionului se adaugă în timp și reprezintă timp dăruit de autor privitorului. Acest proces adîncește pictura care dintr-o simplă suprafață devine o poartă spre personalitatea, fantezia și talentul mimetic al autorului.

Orice lucrare este un fruct cu miezul mai mare decît coaja. Pictura depășește granițele ramei și se cere privită cu atenția, stăruința și pasiunea cu care autorul a creat-o pentru ca să îi înțelegem intențiile. Cu pensula în mînă fiecare gest devine semnificativ, fiecare tușă devine formă și culoare, fiecare secundă se adaugă timpului creației. Libertatea pe care o oferă lumea artelor plastice este deplină și autorul se bucură de ea. Dacă privitorul vrea să facă același efort și să aibă aceleași satisfacții se cere să vadă lucrarea ca pe un fruct cu miezul mai mare decît coaja.

Bistrița-Năsăud, un județ binecuvântat

Geografia, ca știință a spațiului, induce tuturor celor care vor să-i pătrundă înțelesurile, înainte de orice, o matrice ierarhizată a perceperii acestuia. Începând cu arealul de mici dimensiuni al locului natal – veritabilă entitate celulară, aidoma „particulei lui Dumnezeu” din științele fizice, de la care începe totul și pe care se sprijină în edificarea sa întregul existențial – și până la aplombul desfășurării largi a contextului teritorial național. Având intercalate, de regulă, două trepte intermediare, cea a „țării” sau „ținutului” în care locul respectiv se circumscrie și cea a provinciei geografico-istorice de care el aparține. Spre exemplificare imediată, pentru un investigator al „celor patru învelișuri terestre”, cum este definit frecvent domeniul științei geografice, născut în bazinul superior al Văii Ilișua, holarhia menționată are următoarea arhitectură: Târlîșua – „Țara Năsăudului” –

Transilvania – România. Nivelul secundar, cel al „țării” sau „ținutului”, este asimilat frecvent, din motive operaționale multiple, cu unitatea administrativ-teritorială care le include, în cazul de față județul Bistrița-Năsăud.

Toate cele patru trepte ale desfășurării spațiului alcătuiesc, printr-o acțiune continuă de decantare și sublimare secular desfășurată, o construcție spirituală inedită, ce include totatătea verigi ale unui lanț al condiționărilor fundamentale, cu care individul și comunitatea se autoidentifică, dând consistență și trăinicie unui conglomerat de stări, de viziuni și aspirații ale periplotului prin viață specific fiecăruia în parte.

Într-o atare ambianță a abordării faptelor, există două izvoare consacrate ale binecuvântării unui loc și, prin extrapolare dimensională, a unui teritoriu, și anume natura-mamă și creativitatea ființei umane. Genetic, ele se deosebesc în chip frapant, inconfundabil, fiecare actor avându-și modul său particular de exprimare și etalare a „produsului finit”, fiecare artizan afișând propriile sale înfăptuiri, cu totul deosebite în comparație cu celelalte. Ori ceva similar acestora, ce conferă o valoare adăugată greu de estimat lucrurilor, faptelor, viziunilor. Dar certă și omniprezentă.

În județul Bistrița-Năsăud peisajul natural s-a întrecut pe sine, nu atât în varietatea și amploarea elementelor sale constituente, ci a armoniei desăvârșite și echilibrului subtil, rafinat, instaurat între ele.

Astfel, natura își împletește jerba de minuni cizelând, ca nimeni alta, în mii și mii de ani, forme și structuri, împletind și despletind beteala albastră a râurilor și lacurilor ori adunând cu migala și chiverniseala numai de ea știute comorile din sipelele munților. Înveșmântând colinele și văile în hlamida policromă a pajîștilor iar munții în covorul reavăn și de nepătruns al pădurilor. Pajiști împetrișite de curcubeul din privirile ielelor, aidoma celor din „Grădina Zânelor”, înflorită pe costurile abrupte și grohotele mișcătoare – pavază de neatins ! – de sub vârful Arcerului. Păduri în care foșnetul frunzelor reverberează încă mugetul bourilor și zimbriilor de odinioară, topicul văii Zimbrița confirmându-le prezența nu numai în Munții Bărgăului, unde acum două secole și jumătate a fost doborât ultimul exemplar, ci și la poalele Țibleșului. Codrii unde sălășluia năstrușnica Fată a Pădurii, spaima flăcăilor tomnatici din basmele bunicilor.

Omul, la rândul său, în succesiunea fără număr a generațiilor, lasă urme, își pune amprenta asupra locurilor prin înfăptuirile sale, veritabile pietre de hotar care marchează timpul și spațiul, cele două entități existențiale în cuprinsul cărora își înscrie, ca individ și comunitate, invariabil, destinul. Urme fosforescente care înmagazinează deopotrivă în vatra lor arzândă, viziuni și aspirații, zbatere și neodihnă, inspirație și creativitate.

Așadar, cine privește harta județului observă cu ușurință amfiteatrul impunător pe care Culmea Breaza, munții Țibleșului, Rodnei, Bărgăului și Călimani îl înalță, printr-o ramă de piscuri, culmi și creste, în părțile Septentrionului, aidoma unui scut în calea vânturilor reci venite dinspre miazănoapte. Treptele lui coboară armonice spre sud, prin nenumăratele măguri și „picioare” („pe-un picior de plai/pe-o gură de rai”... !), contraforturi prelungi, amintind de edificiile gotice, pe care turnurile și crenelurile munților se sprijină în semeția lor trufașă. Un intermezzo morfologic al fâșiilor de interferență dintre munte și dealuri care dă trăinicie întregului și atenuează contactele tranșante pe care, în alte locuri, tumultul erelor geologice, prăbușirile și înălțările, faliile și încrețirile stratelor de rocă le-au transpus și scrijelit în fizionomia peisajului.

Totul îndreptându-se spre cea mai extinsă parte a teritoriului, ușor vălurită în unduirea ei molcomă, cea a Podișului Someșan, nume generic și genetic totodată, Someșul Mare și afluenții săi fiind artizanii sculptării lui în plan major dar și al morfologiei de detaliu. Odisee morfogenetică responsabilă de apariția fastuoaselor chei ale Văii Repedea (12 km lungime) și Bistriței Ardelene (9 km), precum și a defileurile spectaculoase ale Rebrei, Parvei și Anieșului. Sculptor meticulous, căruia nu i-au scăpat nicidecum detaliile, arabescurile, în care se înscriu custurile miniaturile ale Masivului de sare de la Sărățel, conurile minuscule ale vulcanilor noroiși („glodurile”) de la Monor ori păpușile coafate de la Domnești.

Darurile naturii nu ar fi fost poate depline dacă frumuseților pământului nu li s-ar fi adăugat cele ale subpământului. În calcarele Munților Rodnei, carul fluid al apelor a modelat în timp geologic palate subterane decorate cu anthodite (corole de gips filamentos, dispuse în cele mai inedite tipare), stalactite, stalagmite, cristalicite sau coloane. Peștera de la Izvorul Tăușoarelor, multă vreme deținând recordul de profunzime al grotelor din România cu cei -415 m ai săi, relevă un labirint de galerii și săli de peste 16,5 km lungime numite Galeria Kilometru, a Belgienilor, „Șapte sute”, Sala de Mese, Amfiteatru etc. Ea comunică, doar hidrografic, pe căi inaccesibile speologilor, cu peștera-aven Jgheabul lui Zalion (4 513 m lungime), loc ideal pentru speoturismul de aventură. Între cele 38 perle endocarstice ale județului se înscriu însă și Grota Zânelor (4 269 m) sau Baia lui Schneider (500 m) ambele cu valențe turistice pe care se poate conta într-o eventuală amenajare de profil.

În ceea ce privește rețeaua de ape, imaginați-vă un mănunchi fluid al cărui licăr albastru irizează în lumină sub contraforturile stâncoase ale amfiteatrului amintit pentru a se aduna apoi, prin albie meandrate, tăiate în coapsa versanților, spre drenul magistral someșan. Albii din ce în ce mai

largi și mai mănoase în care, din aval spre amonte, s-au cuibărit de-a lungul veacurilor satele, înșiruite dinspre „jos” spre „sus”, așa cum multe dintre topice o exprimă.

Județul Bistrița-Năsăud n-are ieșire la mare, neajuns pe care l-a suplinat, cu modestie triumfală, prin luciul lacului Colibița în care, în zilele senine, se răsfrâng, tăcute, piscurile vulcanice ale Călimanilor. Cu oglinda limpede a lacurilor glaciare rodnene sau cea misterioasă a „tăului fără fund” de la Cetățele. Elveția și Ungaria, țări europene eminamente continentale, și-au transformat, prin amenajări adecvate, lacurile Leman, Bodensee sau Balaton în autentice „mări interioare”, cu ghirlande de stațiuni, cu navigație de agrement și fâșii înguste de plajă, asaltate în antotimpul estival. De ce oare, bistrițenii nu le-ar urma exemplul cu lacurile lor ?.

Dar ceea ce are mai de preț județul se ascunde în bolboroseala izvoarelor minerale din bazinul Ilvelor ori a borcuturilor de la Sângeorz Băi, Anieș, Fiad ori Târlîșua. Ape tămăduitoare, a căror punere în valoare conform cerințelor turismului internațional actual ar aduce locurilor un suflu de prosperitate în plus.

Binecuvântare înseamnă și solul fertil, cu pășuni, fânețe și culturi mănoase, cu păduri umbroase, nesfârșite. Ori geodele munților amintiți căpușite cu conglomerate complexe din care mijese, irizante, și aurul, și cuprul, și argintul.

Așa cum încă din primele rânduri o exprimam, a doua cale magistrală de „sfințire a locului” este cea datorată oamenilor săi. Care nu poate fi desprinsă și detașată de durata „lucrării”, polenul harului antropoc adunându-se picătură cu picătură în fagurii înfăptuirilor sale de-a lungul secolelor, al mileniilor. Dispuse temporal, asemeni unei salbe aurite, din neolitic până azi, așa cum cele 769 situri incluse în patrimoniul național o dovedesc fără tăgadă. Situri răspândite îndeosebi în regiunea de podiș și „câmpie” transilvană, dar și la Agrieș, sub brâna muntoasă a Țibleșului, fapt ilustrat de toporul neolitic și bronzurile descrise de Gheorghe Marinescu în studiile sale. Că teritoriul județului a fost intens populat în antichitate ne-o dovedesc nu numai castrele romane ale *limesului nordic* al imperiului, de la Ilișua, Orheiu Bistriței și Livezile, ce-l segmentează axial, dar și tumurile de observare a mișcărilor „barbarilor” implantate mult mai adânc în teritoriu (Dobric, Sita, Zagra, Salva, Budac etc.).

Nu este de prisos, credem, în a menționa aici, inclusiv ca exemplu de ancestrală sacralizare, opinia lui N. Densușanu referitoare la topicul masivului Țibleș, venit, așa cum relatează Augustin Pădureanu în *Monografia* comunei Târlîșua, pe filiera mitologică a zeiței frigiene Cibele. „Tridentul andezitic” al munților în cauză, cum îl defineam într-o referință anterioară, domină detașat, cu peste 1 000 metri, aidoma unui superb loc de belvedere, relieful limitrof. Cu creasta sa pleșuvă, dar accesibilă, ce poate fi admirată, atât cât privirea ființei umane își permite să scruteze depărtările, din toate colțurile Depresiunii Transilvaniei, dar și dinspre părțile maramureșene, el pare a fi fost acel loc prielnic manifestărilor inițiatice dacice, moștenite, ca nedei, de strănepoții lor din „țările” Maramureșului, Lăpușului și Năsăudului. Dealtfel, în copilărie, auzeam frecvent relatări ale ciobanilor din Târlîșua despre cum s-au întâlnit, pe creasta Țibleșului, și au stat de vorbă cu păstorii din Dragomirești, Săcel ori Groșii Țibleșului. Reminiscențe arhaice, ascunse în visteriile memoriei colective, ale periplotului sacru de odinioară ? Cine știe, putem doar bănuî, cine știe ?!

Aura unui loc se încarcă nemijlocit cu sacralitate atunci când locuitorii lui își asumă jertfa supremă. În numele libertății și dreptății, al unor idealuri luminoase. Dintre care n-au lipsit apărarea limbii și religiei străbune ori dreptul la învățătură. Nu știu câte dintre județele țării, oricum puține, își pot adăuga în panoplia de valori spirituale martiri pe care biserica neamului să-i fi așezat printre sfinții săi. Bistrița-Năsăud este, cu certitudine, unul dintre ele. Prin cei patru sfinți năsăudeni: Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu, martirizați la 12 noiembrie 1763 la „Mocirla” din Salva, localitățile lor de baștină, Țara Năsăudului și județul care o integrează, conservându-i în denumire topicul, s-au cununat cu eternitatea. Dacă adăugăm și Gledinul Sfântului Pahomie avem o salbă de locuri alese, unde flacăra spiritului sfânt arde perpetuu în candela sufletului. Profană, dar perpetuă și ea, este faima adusă Țării Năsăudului și, implicit, județului, de academicienii săi. Cele 22 personalități cu locul de baștină aici sau care și-au purtat pașii prin aceste ținuturi, mari cărturari, teologi și oameni de știință precum Liviu Rebreanu, George Coșbuc, Miron Cristea, Florian Porcius sau Tiberiu Morariu le conferă aura fosforescentă a focurilor vii. Concurența acerbă cu ținutul Mărginimii Sibiului, unde reputatul geolog Mircea Săndulescu enumera, într-o discuție de suflet avută cu el pe tema dată, nu mai puțin de 23 membrii ai Academiei Române (din care, desigur, făcea și el parte !), între care Octavian Goga, Onisifor Ghibu și Ioan Lupăș nu poate să nu nască întrebarea firească, de ce în aceste două extremități ale Transilvaniei creuzetul spiritual a fost mai efervescent ca niciunde? Unul dintre răspunsuri – pentru că la o analiză mai atentă pot fi mai multe – se leagă de emanciparea socială a românilor în perioada existenței celor două regimente de graniță, de la Năsăud și Orlat, unde, pe fondul unei organizări administrative riguroase și eficiente, copiii românilor au avut calea deschisă spre lumina nepieritoare a cărților. Pruncii și nepoții „cătănelor negre” (ah, sumelele cernite urzite din lână mioarelor de fetele năsăudene !) care, cu neînfricare, i-au ținut piept „micului caporal” în zorii gloriei sale nepieritoare. Silindu-l să-i laude în ordinul de zi al bătăliei înverșunate de la podul Arcole.

Din altă perspectivă, mai prozaică, nu rareori binecuvântarea este înțeleasă ca îndestulare, ca atributul unui tărâm de-a avea „de toate”. Or, într-o lume globalistă fascinată de mistere, aura stranie a unui loc se dovedește o resursă binefăcătoare, turismul de senzații tari integrându-l fără reticență în atracțiile sale.

Este ceea ce imaginația terifiantă a lui Bram Stoker, adaptată fecund din fântâna nesecată a basmelor cu strigoi și vârcolaci de care folclorul nostru nu duce lipsă, a făcut din „Borgo Pass”, proiectând Transilvania, Bistrița și ținutul Bărgăului în conștiința universală. Etc., etc.

Desigur, în această succintă prezentare n-au putut fi reliefate toate atuurile unui colț inedit de țară, care îl fac nu numai atractiv, ci îi conferă șanse sigure devenirii în perspectivă. Încheiem cu o concluzie care, aidoma unui liant inextricabil, așează în prim plan legătura dintre un spațiu geografic și cei care-l animă și însuflețesc. Conform acestuia, atașamentul dintre om și loc nu poate fi imaginat, ca durabilitate, complexitate și creativitate fără transcenderea în spirit și asumarea totală a valorilor locului. Naturale și antropice deopotrivă. De aici până la autoidentificarea individului și comunității cu vatra strămoșească nu-i o cale lungă. Și nici până la binecuvântarea pământului pe care întreaga lor existență se sprijină. Județul Bistrița-Năsăud poate fi un reper în această privință.

(Din volumul, în pregătire, *Spiritul locului, județul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor*, coordonator Menuț Maximilian, Editura Școala Ardeleană)

Zorin Diaconescu

Sălcuța

Spiritul unui loc este pentru mine o realitate subiectivă, o alcătuire din amintiri, un ecou al trăirilor de care am avut parte, cu reverberații interioare adesea netransmisibile. Acest sat m-a fascinat de la prima vizită fiindcă am simțit că este o așezare care se stinge, pe care natura o va revendica, în cazul cel mai fericit, sau care va deveni teatrul unui proiect industrial sau agricol și atunci vor dispărea și ultimele amintiri. În mare parte abandonat, satul a reușit să rămână sat, la modul paradoxal, spre deosebire de alte localități, care și-au păstrat locuitorii, dar care nu mai sunt sate. La Sălcuța, comunitatea locală a fost învinsă economic, politic și social. În anii ce au urmat năpraznicei colectivizării, cu accentele ei asiatice, prima lovitură a fost industrializarea. Desigur obsesia celor

“zece miliarde de producție industrială în fiecare județ” nu a avut drept țintă declarată dispariția treptată a sate, poate chiar mii de localități, dar consecințele sunt evidente. Pentru localnicii din Sălcuța, țara făgăduinței s-a numit Hunedoara. A urma Brașovul și altele. I-au urmat, uneori, femeile, copiii, bătrânii. Pentru ei aceasta era manifestarea progresului. Teoretic aveau dreptate. Au trecut la munca industrială, în schimburi, la un nivel superior de calificare și productivitate, la confortul modului de viață urban, dar și la dramele acestuia, mai ales la cele ale dezrădăcinării, despre care s-a vorbit mai puțin, atunci și despre care nu mai facem vorbire nici azi, din lipsă de timp.

Cei prea tineri să plece în industrie au plecat la liceu, că tot se generalizaseră primele 10 clase, școala profesională a primit aura unui batalion disciplinar iar ceapeul și perspectiva de a lucra la țară erau văzute ca o pedeapsă sau ca un blestem. Cei care au terminat 10 clase au ajuns cumva și până la bacalaureat, România avea un regim bazat pe victorii, deci și bacalaureatul era tot o victorie socială în sensul ca reușeau mai mulți decât se prezentau, iar cu bacalaureatul luat nu mai aveau ce cauta la țară. Doar absolvenții de facultate mai erau pedepsiți cu repartiții prin sate uitate și de Dumnezeu și de comuniști, unii nu se prezentau iar ceilalți fugeau la prima ocazie.

Satele au rezistat, în primul rând datorită celor care au rămas acolo și au continuat, cu încăpățănare, să ducă mai departe modul lor de viață. Șansele lor au devenit tot mai mici, pe măsură ce limitele biologice ale existenței umane la impunea retragerea, apoi dispariția.

Anul 89 a venit cu tăvălugul lui de schimbări, unele înțelese și cele mai multe neînțelese, istoria e bogată în astfel de situații când adaptații și neadaptații formează tabere care se luptă între ele fără să priceapă că adversarul real e în cu totul alta parte.

Industria socialistă, factorul decisiv al migrației de la sat la oraș, a dispărut în mare parte, explicații sunt multe, teorii și mai multe, de la economie și piață liberă la conspirației și chiar înaltă trădare, dar teoria e una, practica e necruțătoare, faptul în sine a rămas, o mare parte a locurilor de muncă de la oraș au dispărut, dar cei care își expuneau ocazional nostalgiile după locurile natale nu s-au înotori decât în mica măsură, prea puțini pentru a contracara noul val, mai puternic decât cel al industrializării - emigrația.

După 89 nu mai putem vorbi de emigrație politică, motivele sunt de natură pur economică, iar forța de muncă nu poate fi oprită, atâta timp cât se respectă principiul liberei circulații a persoanelor, să plece acolo unde crede că va dobândi un avantaj. Nu e nimic nou în acest fapt, sunt continente întregi care nu mai păstrează decât un procentaj redus din populația băștinașă, majoritatea fiind alcătuită din imigranți. Faptul că această migrație se produce cu drame și chiar conflicte culturale este recunoscut, dar el nu schimbă realitatea economică.

Așa a rămas și Sălcuța o amintire pentru majoritatea celor care au mai copilărit acolo, iar pentru alții, care au descoperit locul mai târziu, o plămuire subiectivă, fără relevanță pentru ceilalți, fiindcă fiecare își trăiește viața lui.

Iată și motivul pentru care mă opresc aici, amintirile mele sunt legate de câini, de un cal și de un măgar, pe care i-am cumpărat din sat și care și-au trăit zilele în tot mai firava gospodărie, care de fapt nu mai era de mult o gospodărie, ci un loc de joacă pentru un adolescent întârziat care își trăiește copilăria într-un mare oraș, unde nu găseai nimic în afara de asfalt și de toate care pot crește în jungla de bitum, de la bande de cartier la contrabandă și altele.

În mod surprinzător pentru alții dar nu și pentru mine, am ajuns să mă simt acasă în pădure, din clipa în care trec de lizieră și mă pierd între copaci, mă cuprinde o liniște pe care nu o găsesc în altă parte. Plantele și animalele din zonă au semnificații aparte pentru mine, mă cuprinde un val de animism și le atribui însușiri imaginare, o întoarcere la ritualuri păgâne pe care am început să le înțeleg altfel.

La vârsta pe care o am nu mai are sens să mă gândesc la viitor altfel decât cu curiozitatea celui care nu mai are răbdare și deschide cartea la ultima filă pentru a vedea cum se termină povestea. Iar cu acest gând intru deja în povestea altui povestitor, care va urma atunci când îi va veni vremea.

Daniela Fulga

Mică teorie subiectivă despre orașul în care trăiesc

Nu sunt marcată deloc de orașul în care trăiesc atunci când scriu. Mai mult decât geografia urbană a vieții zilnice, mă determină geografia mai abstractă a unei biblioteci. Aici mă simt confortabil pentru că spațiile și timpurile amestecate mă lasă să aleg în deplină libertate.

Personal, consider autenticitatea un principiu moral fundamental care stă la baza oricărei manifestări artistice. În lumina acestui adevăr crud al trăirilor autentice, locul în care viețuim poate avea o geografie a frustrării sau o geografie a edulcorării.

Orașul în care trăim poate fi văzut și prezentat cu ochi răi, în cuvinte sumbre pentru că aici ne încercăm zi de zi necazurile vieții. Dezamăgirile și căderile aici le avem. De aceea, reprezentarea autentic subiectivă a localității noastre este de multe ori rezultatul unor frustrări. Respectând același principiu moral al autenticității, orașul devine uneori un spațiu nedezirabil, un spațiu din care vrei să fugi cât mai departe. Este o stare dureroasă de respingere și înstrăinare, o tensiune care de multe ori este extrem de rodnică pentru scris. Durerile ascute sensibilitatea care captează compensatoriu cele mai pregnante forme artistice. Durerile zilnice din orașul nostru care (nu) ne este drag reprezintă deseori stări propice pentru scrierea unor cărți bune.

Orașul în care locuim poate fi văzut și prezentat dintr-o perspectivă pozitivă care de multe ori virează într-un mit subiectiv. Este punctul de vedere cel mai des întâlnit, acceptat de obicei fără rezerve și de ceilalți: Orașul în care trăim este cel mai frumos și mai bun dintre toate locurile posibile, un locus amoenus necesar pentru a ne confirma o identitate pozitivă. Ne simțim bine atunci când spațiul nostru zilnic nu ne agresează. Cu toate acestea, orașul continuă să ne înghită cu blândețe viața, făcând-o suportabilă. În cadrul acesta edulcorat, sensibilitatea unui scriitor se poate salva prin proiecții imaginative puternice sau poate prin histrionism.

Fie că se naște dintr-o geografie a frustrării, fie că se naște dintr-o geografie a edulcorării, literatura orașului în care viețuim poartă pecetea unei subiectivități pe care suntem datori să ne-o asumăm pe deplin. Scriem despre Bistrița, dar scriem despre noi înșine.

În acest text scurt, încerc să evit capcana edulcorărilor confortabile, dar și capcana frustrărilor ascuțite, prin conjugarea sensibilității cu o anumită raționalitate conceptuală. Îmi asum astfel o subiectivitate evident atacabilă, din lumina căreia voi dezvolta mica mea teorie despre Bistrița - un oraș care îmi pecetluiește discontinuu identitatea. După copilărie și începutul adolescenței petrecute aici, am plecat din burg pentru a reveni cincisprezece ani mai târziu, în miezul unei tinereți care s-a desfășurat în Bistrița într-un mod tăcut, lăsând loc pe rând celorlalte vârste, uneori amestecate.

Bistrița mea este un oraș-carte în care sunt, în salturi identitare, personaj, cititoare sau uneori autoare de cărți.

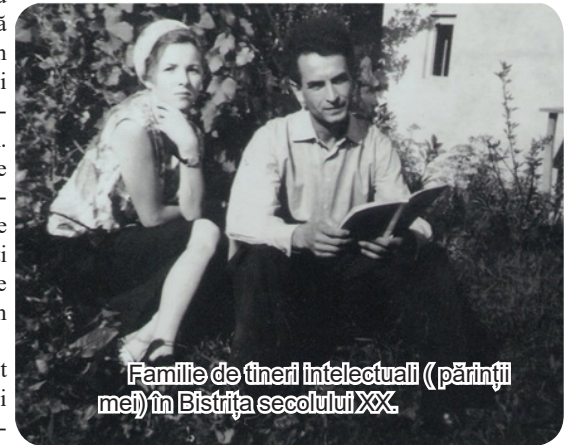
Ca personaj al cărții-oraș, am naivitatea celui care se identifică/participă până la uitare de sine la evenimente, serviciu sau cutreierări prin străzile și magazinele burgului. Când sunt personaj, spațiul cotidian mă asimilează, iar puterea de înțelegere mi se înțețosează. În vârtejul acțiunilor zilnice, ochiul cunoașterii este orbit de lumina întâmplărilor care îl hrănește. Când sunt înăuntrul cărții-oraș, sunt un personaj naiv care mă bucur sau plâng, fac lucruri bune sau îndoielnice - orizontul de înțelegere a cadrului de viață este înțețos. În schimb, când sunt în afara orașului-carte, sunt o cititoare suspicioasă și atentă - încerc să-l înțeleg. Există, însă, și acele zile prețioase și rare când pot să mă desprind cu totul de oraș, ca și cum aș trăi pe o planetă fără străzi, oameni și evenimente - orașul își pierde conturul și trăiesc într-o geografie livrescă în care pot să îmi aleg orice spațiu, orice timp. Un spațiu fremătător viu este orice loc al vieții noastre zilnice. Aproapele ne asimilează, iar înțelegerea este în bună măsură diminuată - iată-ne ca personaje în spațiul locuirii. Îndepărtarea ne permite crâmpie de înțelegere, dar trăirea simplă este diminuată.

Sub incidența unei pendulări permanente între o trăire a depărtării și una a apropiării de spațiul locuirii, se construiește strat după strat identitatea noastră. Într-un ritm permanent învăluitor, îndepărtarea-apropierea sunt două mișcări ritmice prin care orașul ni se oferă, ne învăluie și ne țese zi de zi identitatea.

Acesta este orașul nostru care ne marchează personalitatea, dar el își păstrează tot timpul un rest de mister. Orașul ne prinde în vârtejul lui zilnic, pune piatră pe piatră în casa noastră identitară, iar apoi ne aruncă în afara, la marginea lui - proscriși ai trăirilor zguduitoare sau permanenți candidați la cunoaștere. Și tot așa, până la sfârșitul lumii noastre, când se face loc altora pentru a se așeza în același spațiu.

Noi suntem viața scurtă a orașului, alături de alte vieți scurte, iar orașul, vieți după vieți, nu moare niciodată.

Orașul vieții zilnice este inima mare și pulsatilă a lumii private pentru fiecare locuitor al său.

Familie de tineri intelectuali (părinții mei) în Bistrița secolului XX.

(Din volumul, în pregătire, *Spiritul locului, județul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor*, coordonator Menuț Maximilian, Editura Școala Ardeleană)

Flore Pop

Viză verde spre Spiritul locului

Mintea ni se învârtosează peste vară, din cauza arșiței, a căldurii prea mari. Abia spre toamnă se mișcă și ea mai în voie, revenind la toane mai bune. Asta spun cunoscătorii, zidarii și cei ce se perpelesc toată ziua prin locuri fără umbră. Și fără astâmpăr. Așadar ne străduim să o ținem (pe ea, mintea!) la adăpost de furtunile dezlanțuite ale frigului, arșița arde ca și frigul cel mai fioros, ca să iasă întărită spre toamnă sau în primăvara viitoare. Asta e soarta gândurilor noastre sărăcite de răcoare și tihnă. Ele ne spun tot adevărul... despre alții.. Dar noi, sărântocii de noi, tot nu pricepem mare lucru. Ne gândim mereu la sporul din viitor, spor care nu mai vine după o anumită vârstă.

Viitorul aparține însă lui Dumnezeu, spunea un demnitar străin. Așa și este, căci e de necontestat. E cât se poate de clar: izvorul vieții vine din cer. Ce ne facem însă cu partea noastră de viață terestră, aproape laică și limitată la nevoile preafirești? ...pământești... Cum o putem apropia de partea aceea divină, de sus, de viață

cerească? Bătrânii credeau că numai prin credință ne putem salva de la distrugere. Ori în trupurile noastre slăbănogite nu pare să mai fi rămas loc de întâlnire cu cerul. Totul e orientat spre rățăcirile pământului, în tină. Suntem un fel de gândaci de scoarță care pufaie toată ziua printre buruieni, strigând că le e foarte greu, ba că nu mai pot de cald, ba că suferă de lingoare. Ba că nu mai pot de frig. Niciun nu e bine.

Ești la zi cu paginile, zici. Dar nu ești la zi cu numărul de cuvinte, apoi de semne de punctuație, nu mai vorbesc de cel al ideilor... sănătoase. Nu te îngâmfă, ia-o binișor de jos și traversează pustiul muncind din greu. Viața nu e o glumă. Mai ales aceasta bătută pe muchie, de ucenic și scriitor. Rezultatele nu vin niciodată peste măsură. Trebuie să tragi din răputeri. Dacă nu-ți vine nimic în cap îți consumi resursele biologice degeaba. Îți storci creierii de pomană. Așa se zice, nu?

Când îți vine viza nu proceda ca sărântocii, ai un pic grijă de tine. Și nu te scânci. Să ții la purtător doar o pereche de indispensabili noi, ieftini dar groși și curați, că e frig sub cerul înalt, acolo diminețile sunt cam geroase. Ca să nu suferi de degerături, nu de alta; ar fi bine să ții cont de aceste mici detalii de călătorie. O călătorie spre spiritul locului. Apoi, la capitolul finanțe, nu te baza pe ceea ce ai dat de pomană, că nu ajunge (o știi prea bine, câțiva firilici..., aruncați cu dezgust, acolo...), mai dă înainte de a pleca, și mai ales celor în nevoie, nu prietenilor de cenaclu, că aștia din urmă mai degrabă beau banii, decât să-i ducă acasă la copii și la neveste, pentru nevoile... ordinare. Nu uita de datoriile sentimentale, auzeam cândva de un scriitor onest care le-a lăsat la toate fostele lui iubite câte o casă, lasă-le și tu măcar câteva articole ...ori poeme nepublicate (ca pe niște ...”pre-fabricate”), din care să scoată și ele măcar banii de chirie. Cine știe ce se mai întâmplă, cum vin vremurile mai la urmă. Iar în ce privește mărturisirile tale de credință... literare, lasă numai una, clară, decentă, odihnindu-se în real, cu punctele din program corect aliniate, cu paragrafele dispuse cum trebuie și fără posibilitate de tăgadă. Altfel, dincolo de aceste mici aranjamente, vei avea de dat socoteală îngerilor și pentru orgiile nesănătoase din imaginația ta, nu de cele reale, acelea s-au petrecut, au produs consecințe, e ca și cu ordonanțele de urgență ale guvernanților noștri, odată în vigoare nu le mai poți retrace, nici șterge din memoria oamenilor, se mai schimbă câte ceva conjunctural și devin legi de-a binelea, astfel încercă și mai rău oamenii; eu vorbesc de cele unde mai poți interveni și corecta, spunând că nu ești de acord cu toate stângăciile acelea sexiste, de vocabular, cu violența de limbaj, unde înjurăturile mascate cu mici ”găinării lexicale” nu s-au estompat încă și-i mai pot rățăci pe aceia mai mici, niște tineri nevinovați care încep și ei să scrie, să citească, se opresc astfel din gângurit. Și altele, desigur... Apoi, vin lucrurile grele, toate secretele inavuabile, pe care nu îndrăznești să ți le spui nici ție însuși a doua oară, acolo e de lucru serios, cu toată încordarea de care poți da dovadă, că dacă tradiția asta care spune că plătim pentru orice gând sau faptă e adevărată, atunci nu e de șagă pentru eternitate. Și gândește-te: nu mai poți schimba nimic. Nu știi ce e de făcut, dar se poate rezolva tot prin milostenie, cum zic bătrânii. Prin dărnicie. În primul rând față de cititorii tăi. Nu-i obliga să suporte dezacordurile tale gramaticale, și mai ales pe cele etice. Grav... morale. Spune-le din vreme, explică-le, nu așa ca turnătorii la securitate, care se miorlăie când nu mai au ce face. Cică au fost luați cu forța. Zic bine... din vreme, ca să aibă bieții de ei timp de reflecție, să te re-evalueze, cum insistă deunăzi, corect – în ciuda accentului, profesorul Tudorel cu împriicinății săi de procurori-șefi. Și poate că va fi bine, îngurul tău păzitor nu va demisiona din dezonoearea pe care i-ai provocat-o, ci te va apăra în continuare, suferind el pentru tine. Vei rămâne pe veci la postul de comandă al limbii literare locale. Chiar și în vremurile mai periculoase, când fug toți din calea persecuțiilor, se smintesc ...adică. Nu-ți uita nici dușmanii, mulți sau puțini, câți îi ai, e un fel de a zice, știi că n-ai vrut niciodată să te răzbuni, sau să le faci rău, dar trebuie să decontezi ceva și în dreptul lor, altfel expierea ta, cât ar fi de sinceră, nu ar fi întreagă, profundă, sănătoasă, generală. Cam asta ar fi, totuși, nu te lega prea tare de bunurile pământești, cele materiale... vorbesc, că nu poți duce nimic cu tine, n-ai loc în bagajul de ultimă îngăduință; și nici copârșeul nu are buzunare; atunci fă în așa fel încât să ajungă la cei care trebuie, la ființele mai bătute de soartă, la cei nevoiași, că aceia la care te gândești tu îndeobște au ce le trebuie și probabil vor duce mai totu la amanet ca să scoată ceva cash, nu-ți fă supărări degeaba... În rest, ce să zic, nu-ți lua rămas bun pentru că oricum te întâlnești cu toți acolo sau dincolo, fii mai degrabă atent la vămile văzduhului, sub toarte cerului. la trecerea prin sita destinului nemilos, acolo fă cu mâna semne în toate direcțiile, cât poți de energic, ca să creadă îngerii cei răi că ești un impiegat-impelițat-delegat-general la circulația subcelestă; și poate scapi cu mai puține chinuri, oricum destinele noastre sunt de regulă în întârziere cronică, precum autobuzele de provincie din anii șaizeci. Iar lui sfântu Petru spune-i doar atât: Doamne, iartă-mă! Acesta ar fi prețul unei cămăruțe decente acolo sus, cât pentru întreținere..., prietene, va trebui să mai găsești resurse, să mai și muncești câte ceva... Hai, gata, că ți-am spus aproape tot! Pașaportul verde la vedere și... Drum bun! Călătoria nu e spre nicăieri!

(Din volumul, în pregătire, Spiritul locului, județul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor, coordonator Menuț Maximinian, Editura Școala Ardeleană)

Savu Popa

Alesul

Stan, zis și Puiul Stanii, se trezi dimineața devreme, destul de abătut. După întâmplarea din vis, nu prea avea chef să meargă la câmp. Leși afară, se duse la fântână, se clătise pe față, sub braț, apoi, sorbise puțin din căușul palmelor. Împrăstie apa rămasă pe niște coceni roșiatici, înșirați aproape în toată curtea ca niște termite încremenite. Se întoarse spre adâncul amenințător al fântânii și privea-n gol, gânditor. Își cuprinse fața în palmele umede. Arăta, stând așa, precum Cumințenia pământului.

Se tot gândea la visul pe care îl avuse. Trecut de ora zece, muncile câmpenești erau în toi. Afară, o atmosferă cezoasă. Persista un miros, ca într-un butoi cu apă stătută. Soarele prinsese culoarea unturii vechi. Îl pusese serios pe gânduri întâlnirea din vis cu extraterestrii sau ce-or fi fost ciudații vizitatori sosiți în ceasul amiezii, la ei în sat, în plină vară, lăsând nava pe dealul Strigoitei.

Imediat, după ce coborâră, ajunseseră lângă o căruță plină cu fân. Nea Ilie, proprietarul căruței se afla în bar, la o bere. Extraterestrii se opriră în fața căruței, o examină cu un aparat care semăna cu un motor de mașină și care mai avea, pe deasupra, forma unui creier ce vibra pur și simplu, scoțând niște sunete de mătă fără coadă. Înconjurară căruța cu mișcări lente. Timp în care, în jur, se aprinsese o lumină mare, aburindă, de culoarea lichidelor verzi dând în clocot în eprubetele pe care Stan le văzuse la școală sau înaintea unui spectacol de dans din buric la care participase cândva la sala de nunți. Lumina dură câteva secunde. Odată cu ea, dispărură și căruța, și ființele acelea. Nu se auzise niciun zgomot. Totul părea cufundat, ca și înainte, în lentoarea unsuroasă și fierbinte. Aerul vibra ușor. Se auzi un schelălăit venit parcă de la capătul lumii. Oamenii nu văzuseră mare lucru, fiind amețiți sau mângâiați prea mult de razele soarelui. Nu trecu-se nimeni pe stradă, în acele momente. Singurul martor fusese deci, Stan, care zărise totul pe viu sau pe viul inimii, cum obișnuia el să spună.

Se întâmplă să fie zi de târg. Puiul Stanii mergea pe lângă un cal cumpărat, cu pălăria trasă pe ochi, cu gustul de răchie amestecat cu cel de tutun. Stana, mama sa, în căruță, tolănită în fân, fluiera să sparie viespile. Îi spunea lumea, Puiul Stanii. Atunci când era mic, acesta nu se culca noaptea până nu îi aducea mama lui, Stana, o farfurie, să o spargă. Asta se întâmpla aproape seară de seară. La vederea blidului, copilul se calma. Parcă porțelanul emana puteri miraculoase, capabile să îl vrăjească, să îl astâmpere, nu doar pe el, ci întreaga lume.

- De ce nu dormi, tu, puiul mamii, puiul Stanii?

- Veau parg bliduț!

- Dar, n-are mama alt blid să-ți aducă! Deja le-ai prăpădit pe toate!

- Nu culc, nu culc, să vii cu bliduț să auz cum crapă, spunea copilul agităndu-se.

- Și-o să dormi mai bine?

- Poate.

- Dar, nu-i păcat de blid?

- Nu mă teresează, tu faci bine să-mi aduci! Nu dorm și țin până scol tot satul, toți stigoii, să vie ici, pe tine!

Femeia mergea-n hol, se urca pe-un scăunel, lua un blid din cele agățate pe perete, înconjurată de un ștergar, moștenite de la tatăl ei, mare olar, îl ștergea de praf, îl privea întristată, cobora de pe scaun, mergea tiptil, doar, doar o fi adormit copilul, dar cum simțea el că se apropie, se ridica în picioare-n pătuț, începea să sară, femeia ajungea la el, îi dădea blidul, se ferea imediat, acesta îl trântea-ndată, cioburile săreau peste tot. Apoi, mulțumit, adormea. Uite așa, se ducea averea lor. Praf și pulbere.

Când se întâlneau cu ciudații musafiri, mama lui era deja ațipită. Ea nu simțise nimic. Deci, nu avea cum să îl crează. La fel ca atunci, în copilărie, când pisica intrase toată în tava de untură, bălăcindu-se de zori. Ajunsesse copilul înaintea mamei și când descoperi, era sigur că Stana pe el va da vina, că e un nesățul, că uite cum a stricat bunătatea de untură! Atunci, făcu el ce făcu, merse în pivniță, luă o sticlă de lapte bătut și o vârsă toată în tavă, acoperind urmele lipsă din untură. Cu linguroiul bătuci, adăugase și ceva sare, să se închege gândi el, să nu rămâie nicio denivelare pe suprafața unturii păgubite.

Altădată, distrusese aproape toate ghiveciurile cu flori. Majoritatea, mușcate. Îl trimisese mamă-sa să ude florile și când intrase în baie, văzuse o sticlă plină, în care crezuse că se afla apă. O luă imediat, grăbit să se-ntoarcă la prietenii săi, în uliță, la jucatul zalei și udă-n grabă florile. Numai că, pe loc, îl opri mormosul puternic de rachiu. Asta fusese în sticle. Până să apară femeia și să-și dea seama ce făcuse, apucă să ia fiecare ghiveci, să-l scuture pe iarbă. Degeaba, pământul de flori cam absorbise lichidul. Transpirase de frică. Fugise afară. Câteva flori muriră, altele, ba. El scăpase. Oricum, seara, când se întorsese, nu mai mirosea atât de tare a rachiu. După aceea, se lăuda că el îmbătase florile, avea puteri supranaturale, oricine poate să conteze pe el. Ceilalți copii îl ascultau cu gura deschisă. Chiar îl credeau special!

Și, se tot întreba, acum, dimineața, de ce îi fusese tocmai lui dat să vadă dispariția extraterestrilor și a căruței? Să fie acest vis, un semn, așa cum erau visele din biblie, care anunțau dezastre abătându-se asupra unui popor decăzut? Și, ce era cu lumina aceea verzuie și de ce dispărură atât de repede, acele ființe? Poate că-i transmisese ceva, vreun semn, pe care el nu avusese timp să-l priceapă!

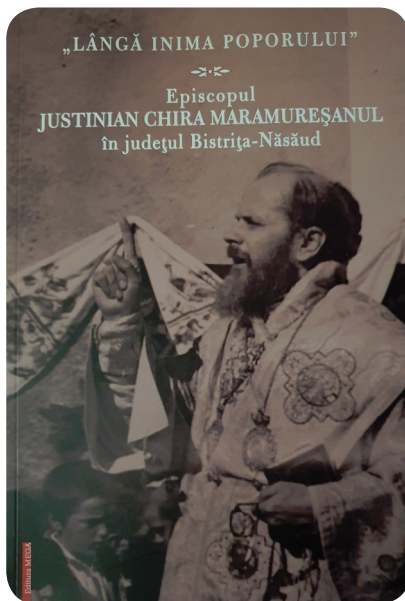
În timp ce îi veneau aceste întrebări, se dusesse în casă, să își ia o geacă și să pornească prin sat. Cu fiecare pas făcut, îl treceau florii. Se simțea ca un Ales. Își aminti că apa din fântână avea gust de metal. Și acest lucru, i se părea un semn, pe care ar trebui să îl dibuie cumva, să vadă dacă nu are o semnificație anume, de care el trebuia să ție seama.

Prima dată, va merge la Nea Ilie, să îl avertizeze în legătură cu o eventuală dispariție a căruței. Nu era de glumă. Leși în uliță. Se uită atent. În toate părțile. Răsflă neliniștit. Îl treceau florii. Își rări pașii. Grea misiune îl aștepta. Se simțea deja Un Ales și nu avea încotro. Poate că avea să salveze omenirea.

Episcopul Justinian Chira Maramureșanul, într-o nouă carte. Cartea lui Călin Emilian Cira

Motto: "Peste tot rămâne icoana unui om deosebit, un părinte spiritual care a mângâiat, a întărit, a vindecat răni sufletești și a ajutat cât de mult a putut ajuta".

†ANDREI, Arhiepiscop și Mitropolit

Noua carte dedicată arhierului amintit deja se intitulează Episcopul Justinian Chira Maramureșanul în județul Bistrița-Năsăud. Ediție, cuvânt introductiv și note de Călin Emilian Cira. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021. Tipărită cu binecuvântarea Înalt-preasfințitului Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului.

Călin Emilian Cira este doctor în istorie al Facultății de Istorie și Filosofie, doctorand al Facultății de Teologie Ortodoxă, licențiat al Facultății de Istorie și Filosofie și al Facultății de Teologie Ortodoxă. Masterat în "Istorie, Memorie, Oralitate în secolul XX", toate din cadrul Universității "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca.

A publicat interviuri, recenzii, studii în "Convorbiri literare", "Poesis", "Tabor", "Renașterea", "Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Theologia Ortodoxa", "Revista Teologică", "Altarul Reîntregirii", "Tribuna", "Familia Română", "Vatra", "Mișcarea literară", "Arhiva Someșană", "Anuarul Institutului de Istorie Orală" și altele.

A publicat următoarele cărți: "Convorbiri despre Nicolae Steindhardt" vol I și II, Editura Eikon, 2010 și, respectiv, 2012; "Am ascultat de porunca Bisericii", Arhiepiscopul Justinian Chira în dialog cu Călin Emilian Cira, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2012; ed. a II-a revăzută și adăugită, Editura Mega, 2016; coautor la "Anuarul istoriografic al României, edițiile: 2013, 2014, 2015, 2016, 2018 și 2019, toate la Editura Argonaut din Cluj-Napoca. Precizăm că această carte vede lumina tiparului în anul 2021, la centenarul nașterii Înalt-preasfințitului Justinian Chira Maramureșanul.

"Este viu în memoria celor care l-au cunoscut, l-au căutat și l-au ascultat, după cum mărturisește Călin Emilian Cira în cuvântul introductiv. Toți spun că este arhierul care, prin slujbe și cuvânt, i-a zidit sufletește".

L-am cunoscut și eu, nevrednicul (ca să facem o mică paranteză) în toamna anului 1968, când starețul Mănăstirii Rohia era Prea Cuviosul Arhimandrit Justinian Chira. Am fost dus acolo de regretatul meu prieten Dumitru Andrașoni, redactor al proaspăt înființatului ziar "Ecoul" din Bistrița. An în care am debutat și eu, în literatură, cu povestirea "Caii". În revista "Astra" din Brașov. Am avut, atunci, o surpriză de proporții. În momentul în care am făcut această dezvăluire, Părintele Stareț, după ce a stat puțin și s-a gândit, ca și când ar fi vrut să-și amintească ceva, apoi s-a ridicat din fotoliu și a părăsit încăperea. A revenit după vreo 10-15 minute cu colecția revistei "Astra" pe luna aprilie a anului 1968. Ediția în care mi-a apărut povestirea. O secvență pe care nu o voi uita toată viața. De aici și până la Pavel Dan n-a mai fost decât un pas. Îl citise în ediția princeps, care se afla, și se află, în biblioteca mănăstirii. Părintele Justinian avea 16 ani când scriitorul a trecut la cele veșnice, dar nu l-a cunoscut. Avea să-l descopere, ca scriitor, ceva mai târziu, în vasta bibliotecă a mănăstirii. În 1973, Arhimandritul Justinian Chira Maramureșanul a fost ales, la propunerea episcopului Teofil Herineanu, episcop vicar al Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Două zile mai târziu, 11 iunie 1973, Sf. Sinod a ridicat Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului la treapta de arhiepiscopie, aflăm din cuvântul introductiv, iar pe titularul ei, Preasfințitul Episcop Teofil Herineanu, la rangul de arhiepiscop..

17 ani de arhiepiscopat pentru Părintele Justinian Chira Maramureșanul sunt oglinditi în albumul care, prin fotografie și cuvânt, "descoperă lucrarea ierarhului în condiții nu întotdeauna prielnice, după cum mărturisește Călin Emilian Cira în cuvântul său introductiv.

Prima parohie în care a slujit ca arhieru Părintele Justinian Chira Maramureșanul a fost Rebra din județul Bistrița-Năsăud, unde la 15 septembrie 1973, împreună cu ÎPS Teofil Herineanu au săvârșit Vecernia, iar a doua zi, 16 septembrie, cei doi arhierii au sfințit biserica din satul vecin: Parva. Au urmat, desigur, alte și alte prezențe liturgice, după cum ne spune Călin Emilian Cira, unele după mari frământări și încordări pentru că aprobările din partea conducerei județului se lăsau mult așteptate".

Despre Episcopul Justinian Chira Maramureșanu depun mărturie: ÎPS Andrei, Arhiepiscop și Mitropolit, preot Ioan Dâmbu, protopopul de Năsăud, preot Simion Creța, fostul protopop de Bistrița, și preot Ioan Pinte, directorul Bibliotecii Județene George Coșbuc Bistrița.

"Anul acesta este anul jubileu, se împlinesc o sută de ani de la nașterea lui (ÎPS Justinian Chira Maramureșanul – n.n) și cinci ani de la intrarea în eternitate.. A plecat cu sufletul senin și împăcat. Nădăduim să se roage pentru noi, așa cum ne-a promis, mărturisește, prin multe altele, ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei.

De fapt, nu uităm că anul acesta este un întreit jubileu: un secol de la nașterea Arhiepiscopului Justinian, un secol de la nașterea Mitropolitului Bartolomeu și un secol de când a venit la Cluj omul providențial – Episcopul Nicolae Ivan – care a și ridicat catedrala".

Trei sunt lucrurile despre Arhiepiscopul Justinian Chira la care se referă ÎPS Andrei: 1 - Mărturisitor pentru Domnul Hristos și pentru Biserica Ortodoxă; 2 - Omul dragostei și al îngăduinței; 3 - Omul în jurul căruia adia zefirul sfințeniei.

"Predicile lui puternice au răsunat atât la Rohia, cât și la Cluj, iar după ce a venit libertatea, la Baia Mare și în toate locurile unde a făcut misiune. Poporul îl asculta cu sfințenie și îl adula. Multora le este foarte dor de dânsul", ne mai spune ÎPS Andrei.. Pentru toți și, în special, pentru cei pe care îi întâlnea la Rohia, avea o dragoste nesfârșită. Își mărturisește acest gând lui Ioan Alexandru: «Îmi sunt dragi oamenii de acolo. Mă gândesc la ei cu sfințenie. Când trec pe la Rohia sunt fericit. Dacă va vrea Bunul Dumnezeu, acolo mă voi întoarce și eu. Viu sau după ce mă va chema la El. Acolo mă voi întoarce ca să fiu în mijlocul celor pe care așa de mult i-am iubit, i-am cinstit, i-am slujit». Și s-a întors, așa cum și-a dorit, la mănăstirea sa de suflet, la Rohia".

Și mai spune ÎPS Andrei că în mentalul colectiv al maramureșenilor era prezentă ideea că starețul de la Rohia este un om cu viață sfântă. Îl socoteau unic. Episcopul Justinian este cea mai iubită ființă. Că e sfânt. A făcut minuni. E clarvăzător și vorrește cu lumea de dincolo. Că i-a apărut în față Fecioara Maria, când au fost alungați toți călugării din mănăstirea Rohia și a rămas singur.

Părintele Ioan Dâmbu, protopopul de Năsăud, supranumit, pe bună dreptate, "Voievodul Țării Năsăudului", l-a cunoscut pe episcopul vicar Justinian Chira pe vremea când viitorul preot era elev seminarist la Cluj, percependu-l, ca adolescent, după propriile-i mărturisiri, ca pe un om cu gânduri și trăiri sfinte.

În 1984 Părintele Justinian slujește în parohia Zagra, parohia părintelui Ioan Dâmbu, unde a binecuvântat Casa parohială, iar cina a fost servită la lumina lumânărilor, căci pe vremea aceea, pauzele de curent electric se țineau lanț, pentru economisirea energiei electrice, întru propășirea neamului românesc!

Părintele Simion Creța, fostul protopop de Bistrița se destăinuie lui Călin Emilian Cira în fața microfonului, relatându-i cum Episcopul Justinian a ajutat cu bani un copil necăjit care plângea pe stradă, flămând și dezbrăcat, și cum acest copil, ajungând peste ani șeful unui ocol silvic, s-a revanșat, oferindu-i, cu vârf și îndesat, cum se spune, o repartiție de lemne solicitată de episcop.

"Grație Părintelui Justinian, mărturisește preotul Ioan Pinteas, directorul Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud, am aflat drumul către Rohia, către vasta și impresionanta bibliotecă a mănăstirii, către N. Steinhardt, către teologie, în cele din urmă. Îi datorez foarte, foarte mult. Mi-a scris, îmbărbătându-mă și apreciind dialogurile pe care le-am făcut cu Dumitru Stăniloie, N. Steinhardt, Ioan Alexandru, Valeriu Anania, Antonie Plămădeală, câteva, foarte lungi epistole (una din 20 ianuarie 1988, de 10 pagini), m-a înfiat pe Episcopia Maramureșului, m-a hirotonit diacon, mi-a dăruit, de-a lungul anilor, nenumărate cărți de Constantin Noica, Andrei Pleșu, o "Istorie a literaturii române unde la origini până în prezent" de George Călinescu, din biblioteca personală, în ziua hirotonirii întru diacon, mi-a oferit Liturghierul cu pecetea episcopală și cu autograf [...]. M-a numit «frate Ioane», «frățiorul meu». M-a legat pentru totdeauna de mănăstirea Rohia, de N. Steinhardt, de Serafim Man, de stareții și de monahii de aici."

În continuare sunt prezentate câteva din parohiile și filiile județului Bistrița-Năsăud: Rebra, Parva, Gersa II, Bața, Agrișul de Jos, Mireș, Poenile Zagrei, Matei, Zagra, Sângeorț Băi II, Agrișu de Sus, Ciceu Mihăești, Salva, Budacu de Jos, Șieut, Rusu de Jos, Chețiu, Fântânele.

Mai semnează în această carte: pr. Adrian Peter, fost protopop de Năsăud, pr. Gheorghe Antal, pr. Vasile Cherhaț, pr. Ioan Băndean, Pc. Stavr. Constantin Mileșan, pr. Aurel Macarie, pr. Vasile Mălinaș și pr. Gavrilă Făzacaș. Cuvinte și fotografii de foarte bună calitate, care se completează reciproc, oferind cititorului imagini vii din trecutul și prezentul vieții religioase din județul Bistrița-Năsăud.

Bibliografia selectivă încheie această carte-document realizată de (încă) tânărul cercetător și scriitor Călin Emilian Cira, năsăudean stabilit de ani buni în orașul de pe Someșul Mic, unde își desfășoară activitatea la Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga" din Cluj-Napoca.

Aurel Podaru

Cărți și autori din Bistrița-Năsăud la Festivalul Internațional de Carte Transilvania

Editura Școala Ardeleană și Cenaclul UBB la FICT 2021

În memoriam Andrei Moldovan, Lansarea volumului: „Cărți și autori din Bistrița-Năsăud”. Ediție îngrijită de Menuț Maximilian (Colecția Școala Ardeleană de Critică și Istorie Literară)

Au prezentat: Menuț Maximilian, Ion Mureșan, Vasile George Dâncu.

Constantina Raveca Buleu

La noi, literatură se face din altruismul câtorva idealisti, în cercuri în mare parte închise

Născută la Bistrița, crescută la Prundu Bârgăului, acolo unde ați și absolvit Liceul „Radu Petrescu”. Ce rol ocupă aceste date în biografia dumneavoastră?

Îmi place să cred că Nietzsche avea dreptate atunci când afirma că tot ceea ce este bun vine dintr-o moștenire. Iar pentru mine, locurile natale configurează primul cerc al unei moșteniri nu numai biologice, ci și culturale. Sunt locurile care, prin istoriile bunicilor și prin conduita tuturor celor din jur, mi-au inoculat valori organice, m-au învățat să privesc și să înțeleg lumea dintr-o perspectivă socio-etnică deschisă, fluidă, torelantă, să-mi asum fiecare umbră și să lupt pentru fiecare achiziție spirituală, să mă cunosc pe mine însămi înainte de toate și să-i respect pe ceilalți, indiferent de propensiunile pe care le au.

De când mă știu pe această lume, mi s-a tot spus că am privilegiul de a viețui într-o zonă culturală majoră, cu o istorie fabuloasă, caligrafiată deseori în jurul spațiului cutumiar al regimentelor grănicerești, cu o literatură extrem de valoroasă, care-i include pe George Coșbuc (*badea George*, cum îi spunea tata în copilărie, atunci când îmi recita versuri sau când îmi povestea despre activitatea lui de traducător) și pe Liviu Rebreanu (în ale cărui romane am regăsit multe dintre aspectele mentalitare ale mediului rural din copilăria mea), dar și cu o efervescentă artistică multidimensională, reflectată în triumful multor artiști plastici, muzicieni sau soliști de operă. Dacă Bistrița rămâne locul magic de unde aproape săptămânal mama cumpăra cărți, valorificând resurse de multe ori oculte, sau arena competițiilor școlare, unde îmi puteam măsura puterile (intelectuale, nu fizice) cu elevii altor școli, Prundu Bârgăului reprezintă creuzetul de excelență al formării mele spirituale, începând cu anii de grădiniță, petrecuți sub vraja unei educatoare pe care o adoram, domnișoara Vlad, trecând apoi prin regimul exigent al claselor primare, guvernate de doamna Maria Neamțu, și terminând cu cristalizările din vremea liceului.

Mulți dintre profesorii mei au fost și profesorii părinților mei, ceea ce însemna, din start, o responsabilizare

suplimentară, pentru că, nu-i așa, nici o moștenire nu este validă în absența unui spor calitativ! Rezultatul s-a dovedit a fi un copil mult prea „cuminte” pentru gusturile rebelului meu tată, deși am vaga suspiciune că acest lucru nu l-a deranjat câtuși de puțin. Oricum, dătează foarte mult profesorilor mei, care m-au făcut să iubesc și să respect fiecare materie predată, ceea ce a dus în final și la o dilemă privind cariera și opțiunile mele academice: științele reale sau literatura. Repetam astfel, în mod inconștient, o dilemă paternă, însă, spre deosebire de tatăl meu, inginerul care scrie poezie, eu am optat pentru științele filologice, păstrând un atașament neschimbat pentru exactitate și „geometrizări” (titlul uneia dintre cărțile mele), un rol decisiv în acest joc optativ avându-l dirigintele meu, profesorul de limba și literatura română Mircea Găvan.

Fiecare dintre noi avem un spațiu al copilăriei din care ne adăpăm, prindem aripi și pornim apoi în lume. Dacă ar trebui să descrieți spiritul locului unde aveți rădăcinile, ce ați așeza în primele rânduri?

Pentru mine, spiritul locului unde am văzut lumina zilei înseamnă povești, narațiuni multiple, capacitatea de a recepta și transfigura, mai mult sau mai puțin ficțional, cele ce au fost și cele ce sunt. Am crescut cu poveștile bunicii de pe Secu; povești nu cu Feți-Frumoși și Ilene Cosânzene, ci cu întâmplări adevărate, ale căror eroi erau membrii familiei noastre, mulți dintre ei trecuți demult în neființă. Așa am aflat despre peregrinările străbunicului pe frontul italian al Primului Război Mondial, despre aventurile amoroase ale unuia dintre frați, dar și despre atmosfera șezătorilor din vechime sau despre comunitatea multiculturală interbelică din zonă, despre obiceiurile evreilor sau conduita sașilor, despre politicile matrimoniale și transgresiunile de tot felul, rămase în *legendariumul* familiilor locale de „gazde”. Grație acestor povești, mulți dintre strămoșii mei s-au convertit, în mintea mea, în personaje simili-mitologice, departe de mine și, totuși, parte intrinsecă din ființa mea profundă.

Teza de doctorat a fost Paradigma puterii în secolul al XIX-lea. Care ar fi, făcând un arc peste timp, paradigma puterii în zilele noastre?

Scriind teza de doctorat, am fost permanent conștientă de forța proiectivă a multora dintre dimensiunile puterii explorate în secolul al XIX-lea, de la mișcările naționale la spiritul revoluționar, de la instrumentalizarea politică (devenită azi geopolitică) a beligeranței la înțelegerea raporturilor pe vectorul metropolă-colonie, de la mișcările de emancipare a grupurilor minoritare sau excluse din jocul politic (femeile, în primul rând) la propensiunile anarhiste, reconfigurate inclusiv în Contracultura anilor '60 etc. Dintre fenomenele cu valoare axială ale secolului al XIX-lea, care înregistrează o dezvoltare notabilă și în secolul XX, nu putem omite posthegelianismul de structură marxistă, la fel cum nu putem scăpa din vedere orientările de dreapta, în perpetuă adaptare până în zilele noastre.

Sunt doar două exemple de continuitate și adaptare! De altfel, datele elementare ale paradigmei puterii rămân în mare aceleași, cu inerente diversificări și nuanțări. Interferența dintre teoria și practica puterii a cauzat de multe ori excese funeste de-a lungul secolului XX, un bun exemplu fiind, din nou, marxismul, anatimizabil la palierul practicii puterii, dar catalitic pentru evoluția gândirii politice. Pe de altă, dacă secolul al XIX-lea a fost unul

funcionarmente centralist, secolele următoare înregistrează o foarte puternică ofensivă a marginalităților, fiind suficient să ne gândim la Michel Foucault și la postmodernismul teoretic ulterior. Simetric, într-o altă ordine a puterii, dacă secolul al XIX-lea a fost unul social-comportamentist, secolul XX a înregistrat o conversie radicală în direcția postfreudiană a puterii generate de lăuntricitate, uneori incontrollabilă. Firește, sunt aspecte fatalmente reductive, lor putându-li-se adăuga, printre altele, nietzscheanismul sau structuralismul, tabloul convergențelor și divergențelor paradigmatic ale puterii rămânând complicat, cu un potențial polemic inequizabil.

În cărțile dumneavoastră pomeniți adeseori acest cuvânt „putere”. Patru eseuri despre putere. Napoleon, Dostoievski, Nietzsche și Foucault (2007); Paradigma puterii în secolul al XIX-lea (2011); Voința de putere sub semnul ideii europene. Supliment al revistei „Contemporanul” (2012). Legat de intelectualii zilelor noastre și în mod aplicat de scriitori, au aceștia putere în țara noastră? Vocea scriitorului este ascultată azi?

Una dintre primele lecții pe care le-am învățat cercetând biblioteci și documente pentru a-mi scrie cărțile consacrate puterii a fost aceea a disocierii dintre studiul academic și restul lumii. Cel dintâi ține de utopie, evident! O utopie personală, fără implicare socială imediată, consumată într-o stare de melancolie contemplativă. Însă, pe de altă parte, România nu este Franța lui Zola! În spațiul carpato-danubiano-pontic, intelectualul critic nu are nici o relevanță. Când Zola a scris și publicat *J'accuse!*, a cauzat o comotie europeană. La noi, când Eugen Ionescu a scris *Nu!*, s-au sesizat doar câțiva scriitori și prieteni. Instituțiile literare românești din zilele noastre nu sunt ascultate, parțial poate și din cauza unei tactici de obediență intracomunitară. În multe dintre democrațiile occidentale de azi – lucrul acesta fiind valabil de-a lungul întregului secol XX –, instituțiile culturale sunt mai puternice, iar politicile culturale sunt mai consistente, fiind capabile să susțină proiectele cele mai diverse, inclusiv pe cele ale protestatarilor, dacă au valoare. La noi, literatură se face din altruismul câtorva idealisti, în cercuri în mare parte închise, generoase ca substanță, dar lipsite de ecou socio-politic. Consecința este că orice iluzie de putere nutrită azi de scriitorul român se lovește de zidul inerte și indiferenței sociale.

Vă citesc, de fiecare dată, în revista Contemporanul, acolo unde aveți cronici ce conturează o istorie a literaturii actuale. Aveți o carte intitulată Critică și empatie și o alta de aceeași factură, Geometrizări. Severul critic poate fi empatic? Critica este subiectivă? Are și criticul simpatii lui? Cât de importantă trebuie să fie pentru un scriitor părerea criticului?

Înainte de toate, criticul trebuie să fie sincer cu el însuși, să se raporteze constant și comprehensiv la valorile în care crede. Altfel spus, să mențină o detașare exigentă, cât mai aproape de obiectivitate, dar, în mod firesc, el nu se poate sustrage integral structurii sale empatice. Este, dacă vreți, în ultimă instanță, dovada umanității și sensibilității sale! Fiecare critic de întâmpinare manifestă un magnetism tematic și stilistic diferențiat, dar esențial este ca el să nu distorsioneze axiologic discursul asupra căruia se apleacă, fiindcă în acest fel îl induce în eroare pe cititor. Din păcate, foarte mulți critici de azi (chiar de top!) păcătuiesc prin asta.

În principiu, un scriitor poate trăi fără criticul său, însă, dacă inversez rolurile și îmi analizez propria mea activitate de scriitor, trebuie să recunosc faptul că orice semn venit din partea unui critic mă bucură, el fiind dovada ultimă a unei comuniuni electivă, a existenței unui spațiu privilegiat, rarefiat, în care cineva (te) citește.

Într-un mod similar, orice *feedback* sosit din partea unui scriitor despre ale cărui cărți am scris mă face să mă simt mai puțin izolată în univers.

Soarta dintotdeauna a scriitorului a fost să-și deretice turnul de fildeș

Se scriu sute de cărți ce contează mai mult și mai puțin pentru istoria literară. Cum vă selectați volumele pe care să le citiți?

Există două strategii distincte, abordate în două regimuri temporale distincte. Atunci când lucrez la o temă specializată, care presupune uneori ani și ani de cercetare susținută, caut să parcurg exhaustiv bibliografia, începând cu volumele importante și terminând cu studiile în aparență doar tangențial conexe cu subiectul. Lucrul de durată pe o temă dată îmi structurează existența, îmi asigură un soi de euforie intelectuală specială, imposibil de comparat cu altceva. Pe de altă parte, critica de întâmpinare presupune o multitudine de secvențe temporale

de scurtă respirație, cărțile asupra cărora mă aplec ajungând la mine pe mai multe filiere: achiziții personale, direct de la scriitori, de la redacțiile unor reviste literare sau de la edituri. Există o anumită doză de accidental în această triere condiționată de fluctuațiile pieței de carte, dar am ajuns să-mi formez în timp o tehnică de selecție serială, formată din autori și teme care mă interesează, ceea ce nu exclude noutatea sau surpriza.

Cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, Filiala Cluj. Constatăm, în ultimul timp, faptul că, inclusiv de la tribunele cele mai importante ale țării, politicienii au discursuri de toată jena, nefiind în stare nici măcar să pună acordurile gramaticale corect. Ce ar trebui făcut pentru a apăra limba română?

Singura soluție, în opinia mea, rămâne întreținerea unei exigențe lingvistice personale, indiferent de mediul în care cineva se manifestă. Mi s-a reproșat de mai multe ori că aș fi „prea academică” sau „prea prețioasă” în discurs, că formulez prea „scrobit”, dar nu cred că, atunci când vine vorba despre corectitudinea limbii române, este loc de compromis. Sunt totodată conștientă de faptul că stilul conversațional de pe rețelele de socializare degradează nu numai limba, ci și relațiile dintre oameni. De pildă, eu am crescut în spiritul politeții concentrate în formula „Dumneavoastră”; azi, transgresăm poate prea ușor limitele curtoaziei interpersonale, ajungând pe nepusă-masă la un „tu” aglutinant, propagat în societate inclusiv de către mass-media.

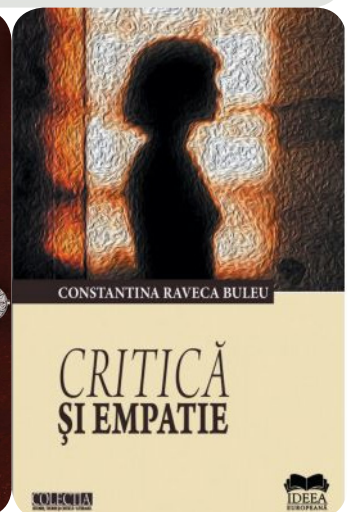
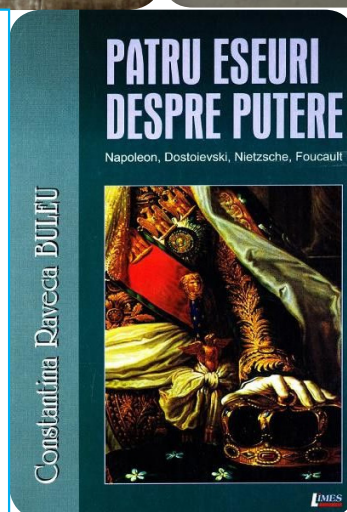
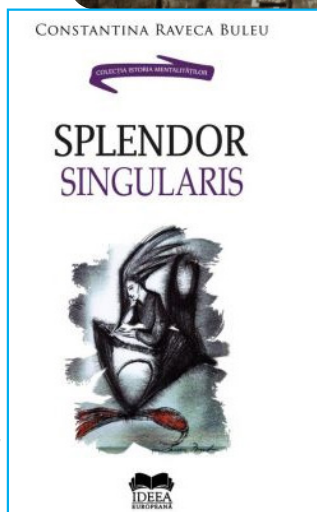
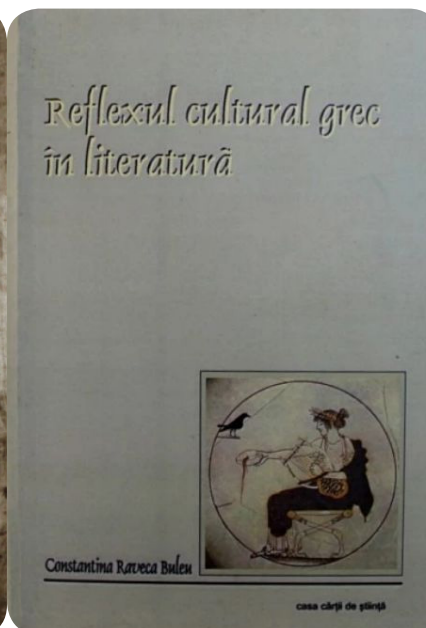
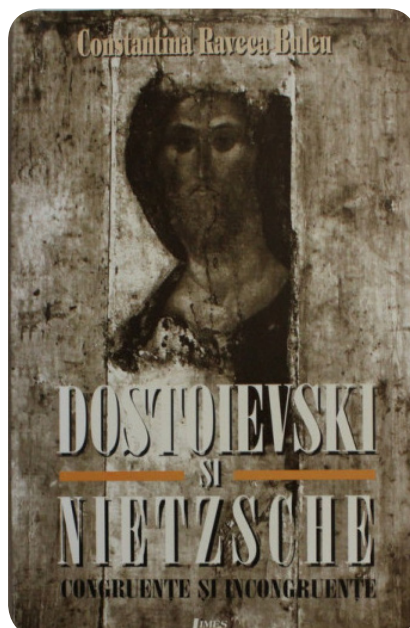
Se vorbește mult, mai ales în ultimul an, după ce

Constantina Raveca Buleu s-a născut la Bistrița. A absolvit Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, specializarea limba și literatura română – limba și literatura germană (2002), apoi masteratul Istoria imaginilor – istoria ideilor din cadrul aceleiași facultăți (2003). În 2008 a obținut titlul de doctor în filologie, cu distincția Summa cum laude, cu teza *Paradigma puterii în secolul al XIX-lea*. Petrece un stagiu de cercetare la Universitatea din Bologna (2005) și un stagiu de cercetare la Jawaharlal Nehru University, New Dehli, India (2009), participă la mai multe congrese și conferințe naționale și internaționale. Este membră al Uniunii Scriitorilor din România și a Asociației de Literatură Generală și Comparată din România. Publică studii și cronici literare în mai multe reviste din țară și din străinătate.

Volume: *Reflexul cultural grec în literatură* (2003); *Dostoievski și Nietzsche. Congruențe și incongruențe* (2004); *Patru eseuri despre putere. Napoleon, Dostoievski, Nietzsche și Foucault* (2007); *Paradigma puterii în secolul al XIX-lea* (2011); *Voința de putere sub semnul ideii europene. Supliment al revistei „Contemporanul”* (2012); *Critică și empatie* (2017); *Geometrizară* (2019); *Splendor singularis* (2021).

Ediție îngrijită, studiu introductiv și note la volumul Bucura Dumbravă, *Pe drumurile Indiei*. Cele din urmă pagini (2016)

Premii: Premiul pentru eseu acordat de Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, în cadrul celei de-a doua ediții a „Anului editorial 2007 – carte și presă clujeană”; Premiul pentru știință enciclopedică și grație literară, „Contemporanul”, 2011; Premiul Adrian Marino pentru Critică, istorie literară și eseu, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Cluj, 2011; Premiul Liviu Petrescu pentru Critică și istorie literară, Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Cluj, 2017.

cultura a fost oarecum izolată, că putem trăi și fără investiții în proiecte culturale. Cum ar arăta viața noastră fără cultură?

Îmi este cu neputință să-mi imaginez o viață fără cultură, chiar și în condiții pandemice. Experiența mea din cei aproape doi ani de pandemie arată contrariul. Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor a restrâns întâlnirile personale, dar a fost foarte activă editorial, eu însămi redactând două dintre volumele apărute sub egida acesteia, gândite de Irina Petraș (*Rondul scriitorilor. În dialog cu lucrări din Patrimoniul Muzeului de Artă Cluj-Napoca*, respectiv, *Scriitorul și Lumea*). În toate aceste luni de restricții și angoase induse, mi-am finalizat studiile începute, am publicat un volum

consacrat esoterismului interbelic (*Splendor singularis*), am continuat seria textelor de întâmpinare, am participat la seria de conferințe on-line *Cultura acasă*, inițiată de Aura Christi și revista *Contemporanul* și am fost prezentă – tot online – la mai multe conferințe academice internaționale, descoperind de fiecare dată că oamenii de cultură sunt departe de a fi demotivați de absența socializării directe. În ultimă instanță, soarta dintotdeauna a scriitorului a fost să-și deretice turnul de fildeș, ceea ce cam facem cu toții, febril și fără să ne abandonăm vocația, de doi ani încoace.

Vă mulțumesc și vă doresc mult succes în tot ceea ce faceți în domeniul cultural.

Menuț Maximilian

Caiete Silvane 200

La mulți ani!

Într-o lume în care avem nevoie de repere, revista „Caiete silvane” a devenit un ghid în lumea culturii, avându-și rădăcinile la Zalău și extinzându-și, prin colaboratori importanți, ramurile în toată țara, ca un copac ce își are coroana înălțată spre cer, seva bună adăpându-se dintr-un pământ bogat.

Revista a propus, de-a lungul timpului, debuturi ce au fost confirmate în timp, articole și eseuri consistente pentru cunoașterea literaturii, a teatrului, a artelor plastice, a istoriei poporului nostru. Deși acordă atenție și tinerilor creatori din toate domeniile, revista a păstrat un echilibru între generații unindu-le prin căi de comunicare. Echipa redacțională, condusă de scriitorul Daniel Săuca, managerul Centrului de Cultură și Artă Sălaj, având alături oameni de nădejde precum criticul Viorel Mureșan, a reușit să contureze un nume pentru publicație intrând în rândul celor mai importante reviste românești.

Scrișul rămâne una dintre promisiunile sănătății mintale, iar publicația sălăjeană și-a asumat transmiterea valorilor culturale autentice, câștigându-și credibilitatea. Pentru că, într-o lume în derivă, „Caiete silvane” este un model de păstrare a frumuseții culturii nu putem decât să-i felicităm pe colegii noștri.

Le dorim colegilor noștri să ducă mai departe această misiune nobilă de culturalizare a oamenilor, să reziste în această eră digitală nu doar în varianta online, ci și în cea tipărită care este mai aproape de sufletul nostru.

La mulți ani!, să fiți sănătoși și noi să ne bucurăm împreună și la apariția numărului 500.

Răsunetul Cultural

Scurtă „dare de seamă”. La numărul 200

Revista „Caiete Silvane”. Primul număr al publicației sălăjene (în noua ei serie) a apărut în februarie 2005. De atunci au apărut 200 de numere (septembrie 2021). Din februarie 2012 „Caiete Silvane” apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România. Editor: Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, cu sprijinul instituțiilor administrației publice și de cultură din Zalău (Instituția Prefectului Sălaj, Consiliul Județean Sălaj, Primăria și Consiliul Local al municipiului Zalău, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, Biblioteca Județeană Sălaj, Direcția Județeană de Cultură Sălaj, Arhivele Naționale filiala Sălaj, Inspectoratul Școlar Județean Sălaj, Casa de Cultură a Sindicatelor Zalău, Cenaclul literar „Silvania”, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad, filiala Zalău). Colectivul de redacție a rămas cam același, mulți ani: subsemnatul, redactor-șef; Viorel Mureșan, redactor-șef adjunct; Daniel Hoblea, secretar de redacție (decedat în martie 2020); Carmen Ardelean și Marin Pop, redactori; Marcel Lucaciu, Viorel Tăutan, Imelda Chintă, redactori asociați; Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga, Simona Ardelean, colaboratori; Oana-Maria Barariu-Săvuș, corectură; Marius Soare, tehnoredactare. De la sfâr-

șitul anului 2020, avem în redacție doi noi colegi: Corina Știrb Cooper (secretar de redacție) și Alexandru-Bogdan Kürti (redactor).

Revista și editura „Caiete Silvane” a(u) organizat până acum 13 ediții ale Zilelor revistei, socotind-o și pe cea din acest an (în 2020, din cauza restricțiilor impuse de autorități pe motiv de pandemie, nu am putut organiza evenimentul), prilej de desanturi scriitoricești în unități de învățământ sălăjene, lecturi publice, lansări și prezentări de cărți & reviste, momente artistice. Mai mult, în acești peste 16 ani de existență, revista „Caiete Silvane” a organizat (sub umbrela instituției-mamă), în Sălaj, multe lecturi publice, conferințe & diverse întâlniri literare. Din lunga listă a invitaților noștri amintim aici pe Irina Petraș, Gabriel Chifu, Radu Țuculescu, Ana Blandiana, Ion Pop, Mihai Mănișiu, Mircea Dinescu, Radu Vancu, Claudiu Komartin, Cosmin Perța, Ruxandra Cesereanu, Marta Petreu, Nicolae Prelipeanu, Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Olimpiu Nușfelean, George Vulturescu, Ioan Moldovan, Traian Ștef, Aurel Pantea, Alexandru Vlad, Ion Mureșan, Aurel Sasu, Mircea Petean, Vasile George Dâncu, Vasile Dâncu, Teodor Baconschi, Ioan Es. Pop, Ioan F. Pop, Alex Ștefănescu, Sorin Lavric, Mircea Popa, Ioan Pinte, Al. Cistelean, Vasile Pușcaș, Adrian Popescu, Ioan-Pavel Azap, Ștefan Manasia, Markó Béla, Nicolae Coande, Ioan Matiuț, Vasile Dan.

Pe de altă parte, am fost prezenți, în țară, la numeroase întâlniri literare organizate de reviste ale UR sau care apar sub egida UR. Revista noastră, împreună cu publicația „Hepehupa”, sprijină Festivalul „Primăvara Poeziei”, un festival în cadrul căruia se editează și antologia bilingvă, româno-maghiară, cu același nume.

Astăzi, la Zalău, Cenaclul literar „Silvania”, revista și editura „Caiete Silvane” și Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj sunt împreună, cu tot ce înseamnă colaborarea, prietenia și implicarea în viața comunității. Dincolo de posibile „rapoarte de activitate” ori „dări de seamă”, gândim că suntem (în continuare) pe drumul cel bun. Chiar dacă, nu de puține ori, din păcate, piedicile de tot felul ne fac să rătăcim prin „meandrele” realităților tipic românești, „pandemice”... Le mulțumesc, și pe această cale, tuturor celor care au sprijinit revista noastră!

Daniel Săuca, managerul Centrului de Cultură și Artă Sălaj, redactor șef „Caiete Silvane”

Zilele revistei „Caiete Silvane”

Consiliul Județean Sălaj/ Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj/ Uniunea Scriitorilor din România filiala Cluj/ Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj/ Cenaclul literar „Silvania”/ Asociația culturală „Creat” au organizat Zilele revistei „Caiete Silvane” ediția a XIII-a/ 22-24 septembrie 2021. Programul a inclus desanturi scriitoricești, simultan, la Colegiul Național „Simion Bărnuțiu” din Șimleu Silvaniei, Liceul Teoretic „Ion Agârbiceanu” din Jibou și Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” din Hida. Joi, 23 septembrie 2021, au fost desanturi scriitoricești, simultan, la Colegiul Național „Silvania” Zalău (Imelda Chintă, Marcel Lucaciu, Viorel Mureșan, Traian Ștef, Ioan F. Pop), Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău (Carmen Ardelean, Daniel Săuca, Ion Pițoiu - Dragomir, Olimpiu Nușfelean, Stela Ember, Ioan Maria Oros) și la Liceul de Artă „Ioan Sima” Zalău (Doina și Viorel Tăutan, Alice Valeria Micu, Angela Maxim, Menut Maximilian). În sala „Porolissum” a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj au avut lansări de carte Ioan F. Pop, „Solilocvii inutile”; „poemele umbrei”; Ioan Vasile Bulgărean, „Veșnicia de o zi”; Nicolae Mocuța, „Linieștea amurgului”; Camelia Burghel, „Șapte povești din Țara Silvaniei”; Maria Popiț, „Preoteasa, mândru nume”. Vineri, 24 septembrie 2021, tot în sala „Porolissum” a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj a fost întâlnirea festivă „Caiete Silvane 200” (lansări, prezentări de cărți și reviste, lecturi publice): Daniel Săuca, Viorel Mureșan, Silvia Bodea Sălăjan, Claudiu Ionuț Boia, Olimpiu Nușfelean, Menut Maximilian, Emilia Poenaru Moldovan, Gheorghe Glodeanu, Traian Ștef, Andrei Gazsi, urmată de Concertul de pian susținut de Ábrám Endre.

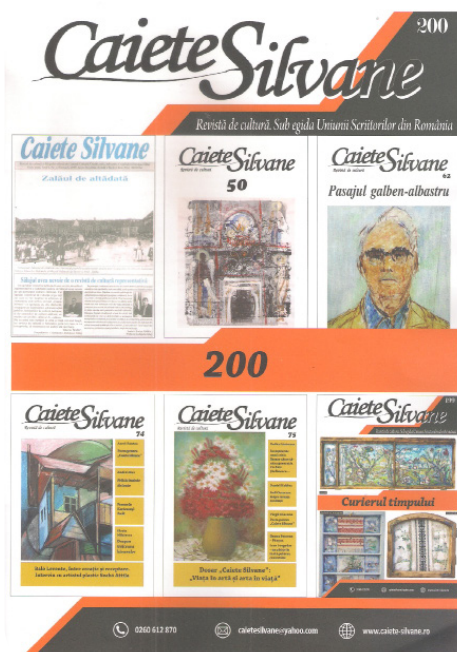
Parteneri/cu sprijinul: Instituția Prefectului Județul Sălaj/ Primăria municipiului Zalău/ Direcția Județeană de Cultură Sălaj/ Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău/ Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj/ Arhivele Naționale filiala Sălaj/ Inspectoratul Școlar Județean Sălaj/ Colegiul Național „Simion Bărnuțiu” Șimleu Silvaniei/ Liceul Teoretic „Ion Agârbiceanu” Jibou/ Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Hida/ Colegiul Național „Silvania” Zalău/ Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău/ Liceul de Artă „Ioan Sima” Zalău.

Revista CAIETE SILVANE nr. 200/ 2021

Istoria veche, istoria contemporană/recentă

Doă evenimente editoriale găzduiesc paginile. Cărțile vor apărea curând, dacă nu cumva au și ieșit pe piața cărții. Astfel, este vorba de volumul «Împăratul TRAIAN și conștiința românității românilor» de Ion Taloș (Ed. Școala Ardeleană, Cluj). Prefața cărții, grăitoare și pătrunzătoare în adevărurile de veacuri care au însoțit românii, este semnată de Ioan-Aurel Pop: „Profesorul Ion Taloș, unul dintre cei mai importanți etnologi români din toate timpurile, reia tema dintr-o perspectivă inedită, realizând o paralelă nemaifăcută între cultura orală românească și scriitura despre conștiința romanității românilor – centrată pe figura împăratului Traian – din secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea. (...) Lucrarea pune în lumină – în urma valorificării izvoarelor, a comparațiilor și corelațiilor făcute temeinic și cu metodă – că romanitatea românilor și figura împăratului Traian (și a regelui Decebal) din conștiința populară nu sunt decalc după documentele culte și scrise, că ele s-au perpetuat, în forme diferite, alterate, modificate și chiar prin contagiune cu alte teme, din Antichitate până astăzi. Evident, comparațiile judicioase ale profesorului Ion Taloș relevă influența literaturii culte despre romanitate asupra oralității și invers, adică preluarea elementelor din folclor despre Traian și latinitate pentru întărirea ideii conștiinței culte privind etnogeneza românilor”. Cealaltă carte se intitulează «Istoria din cotidian», semnată de Vasile Pușcaș (Ed. Școala Ardeleană). Citez din prefața autorului, din perspectivă critică: „...Sunt convins că toți cetățenii epocii noastre de tranziție, care pare fără sfârșit, sunt doritori să înțeleagă societatea contemporană. (...) Lumea tehnologică actuală și cea viitoare oferă nenumărate date și informații

pe care ar vrea să le înțeleagă și mai ales să le poată folosi în mod rațional. Or, tocmai aici s-ar simți rolul istoricului epocii contemporane care, în ultimele decenii, a cedat interpretarea fenomenelor istoriei imediate sociologilor, politologilor, filosofilor. Doar că aceștia au o abordare descriptivistă sau prezintă explicații adesea partidiste ori speculative. De aici și neîncrederea publicului în istoricii asociați cu partizanatul și preferința confuză pentru factualitatea trecutului și mai puțin pentru interpretarea istoriografică”.

Consemnez comentarii critice și noi apariții editoriale: Viorel Mureșan despre cartea «Dopuri de plută», versuri de Soril Miavoe (Grupul Editorial Rocart, 2021); Imelda Chintă despre «Dicționarul substantivelor din poeziile lui Mihai Eminescu» de Grigorie M. Croitoru (Ed. Caiete Silvane); Carmen Ardelean abordează noul roman «Tot înainte» de Ioana Nicolae (Ed. Humanitas); Marcel Lucaci despre «Poeme canibale» de Ion Cristofor (Ed. Casa Cărții de Știință, 2021); Menuț Maximilian scrie despre volumul «Bartolomeu Valeriu Anania, cărturarul» de Constantin Cubleşan (Ed. Casa Cărții de Știință); Gheorghe Glodeanu despre «O sută

și una de poezii» de Vasile Moraru (Ed. Academiei Române, 2020); Valeriu Simion Cosma abordează cartea străină, anume «Bullshit Jobs. The Rise of Pointless Work and What Can We Do About It» de David Graeber (în traducere liberă: Locuri de muncă de rahat. Creșterea muncii fără rost și ce putem face în legătură cu aceasta – comentatorul nu precizează editura).

Revista abordează eseul, comentariul literar-filosofic-istoric. Semnează: Alice Valeria Micu, Alexandru Jurcan, Viorel Tăutan, Marin Pop, Wesselenyi Miklos-fiul (Jurnal 1821-1822), Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Viorel Câmpăan și Daniel-Victor Săbăceag, Ioan F. Pop. Cronici de film și muzică: Simona Ardelean, Daniel Mureșan.

Am lăsat la urmă nota de sărbătoare pentru Caiete Silvane. Avem în față numărul 200 al publicației, care apare la Zalău de mai mult de 16 ani. Pe adresa redacției au sosit zeci de mesaje din partea a numeroși scriitori, artiști de diverse specializări, profesori, colaboratori, autorități care au sprijinit și sprijină apariția revistei de cultură, exemplară și glorioasă, mai ales în peisajul literar transilvan. Semnează: Irina Petraș, Viorel Mureșan, Menuț Maximilian, Dinu-Iancu Sălăjanu (Consiliul Județean), Nicolae Goja, Alice Valeria Micu, Vicsai Zsolt, Viorel Tăutan, Ioan F. Pop, Bologh Lucian, Olimpiu Nușfelean, Silvia Bodea Sălăjan, Ion Pițoiu-Dragomir, Lucian Vasiliu, Alexandru Jurcan și, să nu uit, nota de gratulație/mulțumire a redactorului șef, Daniel Săuca.

Virgil RAȚIU

COLOCVIILE GEORGE COȘBUC
Festivalul Național de PoezieREGULAMENTUL
cele de-a XXXVII-a ediții,
15-16 octombrie 2021

Organizatorii festivalului sunt: **Asociația Națională a Caselor de Cultură a Sindicatelor din România (Casa de Cultură a Sindicatelor Bistrița)**, cu sprijinul: Ministerului Culturii, Consiliului Județean Bistrița-Năsăud, Uniunii Scriitorilor din România, Palatului Copiilor Bistrița, Primăriei comunei Coșbuc, Muzeului „George Coșbuc” din Hordou, Revistei „Mișcarea literară”, „Răsunetului Cultural”, Cenaclului literar „George Coșbuc”, Colegiului Național „George Coșbuc” Năsăud și al Despărțământului ASTRA - Năsăud.

Actuala ediție a festivalului cuprinde următoarele secțiuni de concurs:

- I. **Concurs pentru volume de versuri** publicate în perioada **octombrie 2020 - septembrie 2021**;
- II. **Concurs pentru volume ale autorilor ne-debutați editorial**;
- III. **Concurs pentru elevi**.

I. **Autorii de volume publicate** în perioada **octombrie 2020 - septembrie 2021** pot să propună pentru concurs maxim două titluri, în două exemplare, însoțite de o fișă de înscriere (după modelul anexat și copia xerox a BI/CI).

II. **Autorii de volume nedebutați editorial**, vor trimite pe adresa festivalului un exemplar redactat din volumul cu care doresc să se înscrie în concurs sau pe DVD/CD împreună cu fișă de înscriere, într-un plic sigilat semnat cu moto.

III. **Elevii** vor trimite **10 poeme redactate în două exemplare sau pe DVD/CD**, însoțite de fișă personală, sigilată într-un plic separat semnat cu un motto.

Toate volumele și manuscrisele pentru concursul de creație literară vor fi trimise până la data de **10 octombrie 2021 (data poștei)**, pe adresa **Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița, strada Alexandru Odobescu nr. 3, Bistrița, cod 420043, Județul Bistrița-Năsăud**.

Premiile festivalului:

- **Marele Premiu George Coșbuc - 2021**
- **Premiul pentru debut**
- **Pentru fiecare secțiune de concurs vor fi acordate câte trei premii în bani, atunci când avem, diplome și plachete.**

Deptul de acordare și ierarhizare valorică a premiilor pe secțiuni de concurs aparține juriului.

Manuscrisele și volumele înscrise în concurs nu se înapoiază autorilor, ele rămân în arhivele festivalului.

Relații suplimentare se pot obține la telefoanele:

0040-263/233345, 0745/970250

email: ccsbistrita@yahoo.com

Director,
Alexandru Câțcăuan

„Poet reflexiv și sentimental, deschis spre metafizică cu mai multe registre de limbaj, Mihai Merticaru îmbină armonios ecourile unei culturi temeinice cu prospețimea expresiei și forța imaginativă”

(Ioan Holban)

COPILĂRIE

Copilărie, felie de soare,
Diafan clipocit de izvoare,
Nețărnută pajște-nverzită,
Caldă suflare îndumnezeită.

Copilărie, ocean de lavă,
Anii ți-s ca florile-n dumbravă.
Copilărie, galaxie de sori,
Născută din triluri de privighetori.

Copilărie, fluviu de candoare,
Clipa nu te frânge, nici nu te doare,
Pe toate cărările aleargă pașii tăi,
Dorurile-ți albastre ard în vâlvătăi.

DELTĂ

În delta fluviului meu de sânge
cea mai mare din sud-estul
inimii mele
cresc nuferi galbeni
lebede albastre și
pești zburători peste
plavii de dorințe

În cea mai frumoasă deltă din lume
apele fierb în adâncuri
dar la suprafață sunt limpezi
ca o electrocardiogramă de nou născut

În cea mai frumoasă deltă
a sufletului meu
fiecare soare ce răsare

e o minge pe care Dumnezeu
mi-o ridică la fileu...

SPOVEDANIE

Părinte

am furat o scânteie
din tăriile celeste...

voi avea vreodată iertare?

fiule
foc ai furat

focul te va purifica...

arzi

și cenușa îți va fi viscolită
până la stele...

ȘOAPTĂ

Izbește-te de toate pietrele
izbește-te de toate zidurile
izbește-te de toate colțurile
cuvântului!
izbește-te cu îngrâncenare
și poate vei găsi ușa secretă

prin care să intri în altarul sacru
unde să te rogi cu pioșenie
până ce ți se vor afunda genunchii
în piatră!..
atunci poate se vor deschide
cerurile albastre
inundate de ploile de stele
care să te călăuzească
spre deslușirea
semnului
atunci
poate atunci

O CLIPĂ UNICĂ

Fulgerele luminează o secundă
miraculoasa tâmplă a nopții
cât să încerci să descifrezi

scrierea cuneiformă
săpată adânc în marmura ei neagră
în care ți se dezvăluie că
divinii constructori
ai celor șapte minuni ale lumii
și ai sublimelor catedrale
s-au inspirat mereu din arhitectura sacră
a clipei unice în care te-am zărit
prima oară...

Gențiana GROZA

Gențigrame

DIETĂ DUPĂ SĂRBĂTORILE DE IARNĂ

De la Crăciun la Revelion
Și-apoi până la Sfânt Ion,
S-au îmbuibat, n-au stat nițel
Ba...stau acum ...pe mușetel.

METAMORFOZA VREMII

Se duse dar, precum un fum,
Trecutul an de pe aici,
Lăsă în urmă un ,, parfum,,
De Virusache cu șorici!

GELOZIE-N PANDEMIE

Soacra, deși criticată,
Era des băgată-n seamă,
Furioasă-i că-i schimbată
Cu „Covid,, în epigramă...

REAȚIE LA VACCINARE

Își făcu înțepătura
Și strigă din toată gura:
„Blestemat, nenorocit,
În sfârșit, te-am ciuruit!,,

DORINȚĂ LA BĂTRÂNEȚE

Înzestrat este omul la tinerețe
Cu poftă de viață și cu frumusețe
Bătrân are numai o mică dorință:
Să fie iar tânăr...dar și cu puțință.

RECOMANDARE PENTRU SCHIORI

Când pe pârtie apare
Moș Martin în goana mare,
Faceți loc neapărat,
Că-i sportiv medaliat!

PROGRAMAT LA VACCINARE PUNE UNUL O-NTREBARE

Dacă merg să-mi fac vaccin
Dar sunt dependent de vin,
Când să beau și eu o cupă,
Înainte muuult...sau după?

MARE REALIZARE

Toți școlarii din cătun...
Fără electricitate.
Au tablete! Șefii spun
C-au făcut ...mare dreptate!

UNUI VIRUS INCULT

Virusache troglodit
--Este clar că școală n-are—
Să se-nscrie-a consimțit
...La o alfabetizare.

ELEVUL „SILITOR,,

Face școală de acasă,
Tic-tac, ceasul nu stă-n loc,
Harnic, puștiul nu se lasă
Și învață...pe TikTok.

TRATAMENT ÎMPOTRIVA ALZHEIMER

Pentru ținerea de minte am luat pastile
Câte 6 la o masă, 30 de zile,
Mulțumită-s de efectul lor, de bună seamă,
Ah, uitat-am doar atâta: ,, oare cum mă
cheamă?,,

PRODUSE NEVANDABILE

Sunt tone de ruj pe stoc
Și vânzare nu-i deloc
Dar începe să te-amuze
...Virusache-și cere scuze.

CONVERSAȚIE ÎNTRE SENIOARE

Trecând iute vremea, cum știm că e-n viață,
Două bătrânele se-ntâlnesc la piață:
--Ești tot tinerică, uită-te la tine!
--Mulțam fain, draguță, nici tu n-arăți bine...

DECLARAȚIE LA POLIȚIE DUPĂ O ÎNCĂ- IERARE

Declar că beam un Murfatlar
Și cum sunt om cuminte,
Doar o pupai la un pahar
...Și îi sări un dinte!

SOȚIE CICĂLITOARE

P bărbat l-a-nnebunit
Cu limbaj-u-i ascuțit,
Dar se jură că se schimbă
...După un transplant de limbă.

CU FACEBOOK-UL NU-I DE GLUMĂ

Am sunat la sonerie douăzeci minute pline,
În zadar, că mămăița, să-mi deschidă nu mai vine,
Mare bai!...Sun disperată, dar când gata-s
să mă duc,
Îmi deschide și îmi zice:,,hai să vezi ce-i pe
Facebook!,,

CE-I FACEBOOK-UL

E ca o gazetă mare
Unde scrie orișicare,
E vedetă, dacă vrea
Și-un analfabet sadea!...

O SURPRIZĂ DE ZIUA PĂCĂLELII

La telefon un ins a fost sunat
Că mare Premiu a primit,
Cu ,,bucurie,,-a constatat
..Contul în Bancă, tot, golit!

RĂSPUNS LA URAREA DE ZIUA FEMEII

E bucurie cu temei
Că ne-ați urcat între femei
Dar multe-am vrea s-avem porțițe
...Să coborâm între fete!

SOACRA ȘI VIRUSACHE

Când un virus e vedetă, răspândit e pe planetă,
Cu tulpini și cu coșite, trenă lungă și cochetă,
Unii pleacă în vacanță să-și păstreze silueta,
Alții-s supărați că soacra le-a stricat din nou chiuveta...

NEHOTĂRÂTUL

Își schimbă iar iubita, când întâlnește-o fată,
O ia ca parteneră:,,e super, minunată!,,
După un timp, o lasă pe luby, o refuză,
Un lucru nu se schimbă,
...E mintea lui confuză.

COALIȚIA-N IMPAS

Mai pe față, mai pe dos,
Pentru un ciolan de ros
Nu știu, frate, cum se face
N-are nimeni să-i împace.

ÎNȚELEPCIUNE LA BĂTRÂNEȚE

Unii dintre seniori
Cunoscute după cuvinte
Înțelepți sunt deseori
...Fiindcă au măsura de minte.

AGLOMERAȚIE PE VALEA PRAHOVEI

În mașini bară la bară,
Trec turiștii cu speranță,
Trec și zilele de vară
...Și jumate din vacanță.

ÎMPRUMUTURI PENTRU PETRECEREA VACANȚEI

Pot pleca din nou din țară,
Mulți vor să călătorească,
Credite-s la modă iară
...Bună-i BANCA... să trăiască!

NEPOTUL ÎN DISTRAȚIE LA MARE

Lefter e de câțiva ani,
Și ce dacă n-are bani?
Se distrează la Mamaia
...Cu pensioara lui tataia.

SURPRIZĂ LA VOTAREA BUGETULUI

Bugetul Primăriei e corect,
Ajunge pentru toate, garantat!
Surprins de-a dreptul cât e de perfect
...La vot în plen, aleșii l-au picat.

BĂRBAT GRIJULIU

Când și-a luat nevastă mult mai tinerică,
S-a gândit prea bine domnul Cutărică,
Dacă-o să dispară și n-o mai fi el
...Să-și găsească și ea unul tinerel.

Alexandru Uiuiu

Două monologuri, o singură temă

Pragul de sus

- monolog teatral -

EL - Fata aceea din colț, uite, rezemată de perete, cea cu sticla de coca-cola în mână, o vezi? Cea de lângă tipul acela nebarbierit, cu părul prins în coadă. O vezi? Să treacă asta, stai să treacă. Acum o vezi? Aceea, cu atitudinea de femeie fatală – brunetă, cu părul lung, aia, aia... care ride tot timpul, la tot ce zice cineva, sau i se zice ei. Ai văzut-o, așa-i?

E femeia vieții mele. Zece ani am turnat în ea aurul, zece ani am pus în cuibul asta ouă de diamant, acolo mi-am stors șira spinării, în ea mi-am pus încrederea, speranțele, visele, toate. Pentru ea am mîncat, am băut și am produs bani. Cîte cheltuieli am făcut, nici nu e bine de vorbit. Un pic de decență.

Da, da, aia care se uită și în stînga și în dreapta la toți de parcă ar vrea să se scalde în ochii tuturor, să înoate pe spate și să sară bombă în ochii lor, să le curgă tuturor lacrimile la așa plonjon. Apoi să umple pereții cu lacrimile lor. O ploaie de lacrimi. Oh, Circe.

I-am dedicat toate cele patru cărți, tetra-logia. Pagini de durere, de dor, de chin, de iubire împărtășită, de fericire.

Da, Andrada o cheamă. Andrada. O știi și tu, o știe multă lume acum. Atunci eram doar noi. Numai noi doi.

Se aude un pocnet. Se oprește muzica. S-a stins lumina. Rumoarea scade. S-a luat curenul. Cineva spune: „ne cerem scuze. E un scurt circuit”

EL - De fapt asta este realitatea mea profundă. Să închid ochii, să mă întind în fotoliu. Singurătate în întuneric. Doar eu, eu, eu, cu obsesiile mele, cu viața mea interioară. Sînt singur pînă la Marea Stingere a luminii pînă la înțînirea cu Marele Comutator, cu cel care ne consumă în somn. Chiar, oare ce-am visat noaptea trecută? Am visat-o pe ea. Mă mușca un cîine de picior, ea era alături și se uita în altă parte, nici nu băga asta în seamă asta. Pe mine mă durea, așteptam un ajutor, să-l îl ia cineva pe cîinele ăla micuț și gri de pe piciorul meu și ea, ea privea pe stradă, undeva în dreapta, așteptînd parcă pe cineva. Într-un tîrziu am dat cu piciorul drept peste cel stîng și am îndepărtat cățelul ca pe o lipitoare cu dinți. Ha! Curios vis. Desigur, rămîne despre ea impresia aceea de detașare, de distanță.

Infernul ni-l creăm noi după chipul și asemănarea noastră. Avem această putere, ne-a fost lăsată. Siiigur, sigur că ar fi bine să nu o folosim. Dar suntem maimuțe curioase. Dacă am avea lîngă noi un buton roșu pe care ni s-ar spune să nu apăsăm, ne-am învărti pe lîngă el, ne-am suci, am ezita, pînă într-o zi în care am apăsa. Așa, din curiozitate... S-ar deschide o trapă și... A aflat că am o boală incurabilă și m-a părăsit. A intrat ca într-o pîclă printre oamenii generației ei. A început să-mi țină conferințe despre ce faini sunt ei în raport cu mine. Într-o vreme mi-am repetat analizele și diagnosticul s-a infirmat – sunt perfect sănătos. Dar ea a rămas cu boala ei. Privirea asta împrăștiată în mulțime, dorința de a îmbrățișa toți oamenii de pe bulevard, setea de a locui în toate casele orașului, în toate orașele lumii. Nu are nimeni cum să umple locul ăsta gol, imensul vid pe care ea îl populează cu mulțimi și îl poartă prin lume ca pe o glugă.

Acum se dă mai tînără – uite ce gusturi are. Nu mai e studentă, dar vrea să fie ca ei. E ciudată, am urmărit-o, e ca apa – ia forma vasului în care e plasată – astfel încît cu tinerii pare mai tînără, cu maturii mai matură, cu bătrînii așezată și înțeleaptă. Mobilă, adaptabilă, dinamică, cameleonică, ea face asta pe de o parte din politețe, ca să se integreze, să nu supere – pe de altă parte ca să aibă motive să-și cumpere cosmetic, farduri, lacuri, rimeluri, parfumuri care o fac să fie cum vrea ea pentru ceilalți.

Cum e ea înăuntru? Cum e ea de fapt? Care e personalitatea ei adevărată? Hmm! Ce întrebare. Cum să fie? Cred că e un om bun căruia îi plac copiii, ajută bătrînii, are milă, compasiune. Așadar o cinică ordinară, sarcastică cu accente sardonice, adică dracul gol, respectiv – un înger. Blîndă și atentă, sofisticată și malițioasă, cum să-ți spun? Așa este ea de fapt.

Așa am ajuns: ne spuneam unul altuia vorbe frumoase ca doi gladiatori care salută înainte de a intra în arenă pentru o luptă pe viață și pe moarte. „Salve Cezar! Morituri te salutant!” ea îmi scria „te iubesc, abia aștept să te strîng mîine în brațe” și eu așteptam. Putea veni chiar atunci, dar amîna. Oh, Andrada... Mă lăsa să aștept. Savura chinul așteptărilor mele, se hrănea cu el, apoi a doua zi nu venea inventînd o scuză stupidă: am așteptat o carte comandată pe internet, a răcit bunica, mi-e somn. Nu am mai putut veni. „Sunt topită de dorul tău!” eu îmi spuneam: Frumoasă mișcare, cu un pas în fața mea, dar e rîndul meu acum și mă pregăteam să îi dau o replică pe același nivel de cinism și scriam un sms care începea cu „Mi-e foarte dor de tine și mie...” și încercam să o atrag într-o capcană, într-un smîrc de vorbe și acțiuni care să îi provoace suferință. Ceva, o replică, o amintire – care să o chinuie, să o facă să sufere, cel puțin cît sufeream eu.

Știam că a apărut un Altul, mi-a spus chiar ea. Încercam să uit, mi-am spus că pot să iert. Au apărut pe lîngă Altul și Alții. A mai apărut pe lîngă Ceva și Altceva – relații cu prietene compromise – și Cutotulaltceva. Minciuni pe care nu le puteam decît intui, niciodată cunoaște.

De la competiția omisiunilor și păcălelilor am mai urcat o treaptă și am ajuns la

minciună și înșelăciune. Mă mințea mai mereu, cu plăcere, cu un fel de pasiune și eu ajunsesem să nu o mai cred nici cînd spunea lucruri simple, adevărate. Am intrat și eu în jocul ei și am început să o mint. Cînd m-a descoperit prima dată cu o minciună a părut mirată, contrariată. „Bine ai venit în infern” i-am transmis, zîmbind amar.

Minciunile au distrus încrederea dintre noi, acel zid de apărare al relației. Ne mai iubeam fizic, cu pasiunea și fragilitatea începutului, dar plasa fină a relației noastre nu mai era păzită și apărată de nimic. Era la vedere și vulnerabilă în fața tuturor celorlalți. Și ce așteaptă mai mult prietenii și prietenele decît criza în iubire ca să poată desăvîrși Despărțirea, cea care te duce iar în mijlocul lor, te face *unul ca noi, căutătorii, nefericiții*. Ea le făcea servicii pentru că voia iar „lumea largă” se săturase de „cercul magic” pur și simplu.

Imaginează-ți o plasă fină, trecută cu fuioare de lumină și speranță între cele două fire lungi de iarbă lîngă un trandafir sălbatic apoi imaginează-ți că în ea se aruncă bucăți de lemn, sticlă de vodcă și vin, bucăți de metal. Cît poate să reziste? Cît mai rămîne măcar un fir întreg? Eu am rezistat așa un an și am păstrat un fir. L-am rupt cînd a făcut avort.

Un an de zile a avut o aventură cu un bodyguard de la clubul ei preferat, unul de rock greu unde totul se petrecea în adîncul nopții și al mulțimii înfierbîntate. A făcut de toate cu el dar îi dorea și sufletul. Băiatul ăla nu prea avea așa ceva așa că a aplecat în Italia și a lăsat-o dezamăgită. S-a întors la mine ca să îmi confirme fizic că mă iubește – în toată perioada în care a fost cu el îmi spunea doar la telefon sloganul ăsta sau mi-l scria în sms-uri patetice.

Apoi s-a întors în lumea ei încercînd cu unul tuns rasta, un arhitect genial venit la studii dintr-un sat din vest în care arhitectura și tunsoarea rasta păreau a ține de tradiția populară locală. Păcălită și de rasta și-a intensificat iubirea față de mine. Un fel de Forest Gump atent la aventura tinereții ei, în care o mîna mama ei, prietenele, colegii, toți ceilalți. Atunci am decis să o umilesc. Adică să îi fiu fidel vreme îndelungată. Ditamai soluția – din Forest Gump, la Don Quijote. Ce altceva aveam de făcut?

O vezi cum dansează? Bine că și-a lăsat sticla de coca-cola din mînă. Ar fi împroșcat tot din ea. Dansează ca toate celelalte. Într-o zi i-am spus asta știind că o s-o rănesc profund. Eram la o casă într-un supermarket și cînd am văzut coșul plin – eu urma să plătesc, ea ca de obicei – cu lucruri alese de ea am spus: „Ești ca toate celelalte” Apoi m-am întors către o alta care trecea cu coșul plin și i-am spus: „Și tu ești la fel cu toate celelalte!” apoi am strigat ceva mai tare către toată coada: „Toate sunteți la fel ca toate celelalte” și am rîs. A rîs și ea dar cam strîmb, semn că o doare. Ea s-a vrut dintotdeauna, încă din liceu, specială. Toate îl doreau pe bodygardul acela, dar numai ea l-a avut – cel puțin așa credea – iar faptul că a plecat era o confirmare că era ceva special pentru el. Chiar nevoia asta de a fi specială a făcut-o să fie ca toate celelalte. Ce ironie. La 22 de ani toate femeile își doresc să fie speciale și asta naște o uniformitate absolut banală și anostă. Cîte speciale avea pe săptămînă bodygardul? Cîte dorea.

Dar eu o iubeam. O iubeam cu disperare îmbrățișînd în ea un gol enorm pe care eu îl numeam suflet. Poate crezi că nu știe că sunt aici și o privesc? Ei nu știe... Știe foarte bine și se preface. Sînt încă unul care îi fac din apele ochilor un bazin cleios în care ea înoată cu mișcări lascive, abandonată, visătoare. Pare că gîndește la ceva, apoi cînd ride pare a avea toată bucuria lumii pe chip însă face asta doar ca să placă. Nimicul din ea ride, nu ea.

Neantul ride de ființă, minciuna ride de adevăr, superficialitatea ride de profunzime, o varză se deschide și ride cu ochii verzi de toate pădurile munților lumii.

Știu un poet din generația ei care se droghează cu coca – cola. Uite-o purtîndu-și emblema generației ei – băutura neagră care îți expodează în gură cu bule în nas și îți dă energie pentru nopțile de club. Neagră ca noaptea, ca pasiunea oarbă.

Insert voce feminină din off:

Ea: Nu știu să explic, de fapt nu îmi prea place să explic, e o emoție, ceva ce te traversează, un tremur, simți că ți se rotește în piept un fel de hard-disc, nu știu...trebuie să fi acolo ca să simți asta. Căldura celorlalți, atingerea unuia singur, faptul că ești acolo, că aparții, că faci parte, că nu mai vezi la televizor sau într-un film. Ți se întîmplă chiar ție. Tu ești acolo și lumea aceea îți aparține și tu îi aparții. E un fel de fascinație pentru care merită să renunți la ceea ce el numește iubire.

EL: Maimuțe cu buzunare. Cel mai mare rău pe care literatura l-a făcut vieții a fost idealizarea femeii și a iubirii. Ochii umezi, sufletul curat, hm... Întinsă leneșă pe canapea, domnița suferă în cartea mea. Cîtă minciună. Oase, carne, creier gelatinos, hrană pentru viermi ambalată în mătase, putreziciune expirată ambalată ingenuu, parfumată din belșug. Parfumul: glanda de scons, spermă de maimuță, scoici pestilențiale cu adaosuri care migrează mirosurile neplăcute în miresme: oceanul, moscul, iasomia, prospețimea. După cum sănătatea este un echilibru între debutul tuturor bolilor...bleeeeah...

Desigur, desigur nu sunt toate așa. Nu toate simt ca toate celelalte. Hm, specia asta umană nu este una ratată, nu avem voie să spunem asta, noi sîntem păstrătorii speranței, focului viu.

Putem spune în schimb că în spatele oricărui bărbat puternic în istorie, se află o femeie puternică. Avem voie să spunem asta ca să rămînem în casă, după cină, pe pereți, printre florile din glastră de pe balcon, să rămînim așa propoziția ca să nu amintim de toți decrepiții megalomani, de toți paranoicii puterii, megacriminalii istoriei care și-au găsit în femeie baia verticală, lichidul afin în care s-au dizolvat cu iubire. Așa cum o înțelegeau ei, cum le-o ofereau ele! Toți au avut lîngă ei femei puternice, care le-au consumat neajunsurile și au profitat pentru a-și băga limba în mierea puterii, în borcanul de cihlimbar al istoriei.

Dar Socrate, Ahile, Isus, Don Quijote nu aveau nici o putere,ei erau oameni care nu și-au văzut imaginea oglindită în femei de pe lumea asta. Ei erau sensibili, abstracți ca o săgeată desenată pe un zid...

Pepsi-cola.

Dar să revin la adevărata băutură, la coca. Frunza uitării. Să uiți ceva ce nimenea nu știe, să uiți ceva ce nu ai aflat încă. Intuiția o ajuta să simtă că nu-i ceva în regulă cu viața omului cu sensul ei și vroia să uite că lucrurile astea o privesc, că e vorba și despre ea, să se piardă să evite să afle adevărul. O scuza minunată pentru superficialitate. Omul e muritor, of moartea brrrr...- și e aiure, .mă duc să-mi i-au o cremă de corp. Cu lăptișor de matcă, nu, nu, mai bine cu aloe vera, sau mai bine una cu ulei de eucalipt. Să uit, să uit repede ceva ce nu vreau să aflu. Să uit că gîndul a îndrăznit să se ducă pînă acolo...să rămîn afară să nu calc pragul. Afară pe stradă, toți oamenii sunt sănătoși, preocupați, interesați unii de alții, de lucruri simple, de shopping în general. Pe mine mă ținea aproape așa cum o mare pisică îi ține pu unul dintre șoricei. Eu eram șoricelul metafizic, băiatul bun, romantic, puternic și blînd...pescarul. Mai erau cîțiva în sac: Vînătorul, Artistul Nebun, Diavolul Gol, Distrusul, Virilul Inocent..., toți în acelaș sac pe care ea îl scutura mereu. Știa că e bine să facă asta pentru ca șoriceii să nu comunice între ei, să nu se organizeze și să roadă dracului sacul.

Fantasmele au dat în realitate la vremea potrivită și cu măsura în care gîndul poate deveni faptă. O măsură mică și de aceea mereu nesatisfăcătoare...

Trebuie să plec. Andrada nu mai înseamnă decît dorința mea de a o uita. Adică nimic.

Se simte asta în dansul ei, în unduirile acelu gol enorm, în care răsare soarele iar pe vreme rea tunetele sună ca o lovitură puternică într-o întinsă tablă de zinc. O tablă, o foaie sclipitoare care reflectă norii de pe cer. O întinsă suprafață metalică subțire și tăioasă care-și arată adevărul nu din față, ci din profil atunci cînd taie-n două corpul unui copil nenăscut. Mi-a omorît copilul în ea – am rugat-o, i-am explicat, am încercat să o conving, i-am explicat că-l vroiam, că era tot ce conta dar...Ajunge.Trebuie să plec. Cînd ajung aici e mai bine să plec, pur și simplu să plec.

Mă ridic, fac un pas apoi altul o să mă mișc, o să alerg prin oraș, o să fie bine. Acum te las. Mai vorbim. Ai grijă de tine. Plec.

PRAGUL

- monolog -

O cameră mică. În dreapta un pat și deasupra lui o bibliotecă suspendată. În stînga un aragaz, o masă de bucătărie cu trei scaune și un televizor pe o măsuță.

Textul cules cu *aldine* reprezintă Vocea Interioară și se aude din off, fiind înregistrat în prealabil. Textul cules cu **drepte-bold** este Vocea Exterioară care se suprapune din cînd în cînd peste Vocea interioară atunci cînd personajul vorbește cu voce tare. Pe ecranul televizorului se derulează imagini care reprezintă privirea subiectivă a personajului.

Mîîî.....mîîîî.....mîîî....(cîntec mormăit)....Cîteodată chiar și să-ți faci o cafea este prea mult, prea mult...mîîîî.....mîîî.....îîîîîî...Ibricul roșu...ars...Ar trebui să-l spăl, să fie mai curat, curat, curațel...La ce bun?! Pot să fac cafea și așa...Apa este rece. Cred că o să aprind o țigară...Țigara în zăpadă...Cine zicea așa?! Un scriitor, am auzit undeva...Nu, nu...mai bine după ce e gata cafeaua...Să simt că m-am trezit...mîîîî.....mîîîî.....îîîî...Ce muzica mai e și asta? Oare cine cînta piesa asta?! Miii...iiii...miii...Oare chiar m-am trezit, sau doar visez că-mi fac o cafea? Ha.ha,ha...vise muiate în cafea...Să simt că m-am trezit...Oare ce am visat in noaptea asta?! Hm, ce greu ne amintim visele dacă ne propunem, dacă nu... (imagine monitor: obiecte reale / secvențe din vise)

Au fost iar apele alea...Lemne zidite peste ape...putrede. Să-ți păzești gîndurile! Țasta-i un subiect bun, trebuie luat în serios: păstor la o turmă de vise. Ce încet fierbe... (imagine monitor)

El, Adrian...o pădure...o casă construită între trunchiuri de mesteceni, sar peste un pîrîu, urc peste niște stînci, un deal abrupt - ajung într-o poiană largă. Case vechi, oamenii aceia bătrîni, așternuturile murdare...

Mă cam doare burta.Sper să-mi facă bine cafeaua. Cald, aromat, dulce-amărui...O pivniță mare plină cu paturi, ca o cameră de internat...Adrian, mîinile lui, îmbrățișarea...Doarme cu spatele la mine. Asta este; dacă nu sunt atentă dă în foc, de fiecare dată dă în foc și mă mai mir de ce-i murdar ibricul...Era o cîrpă pe-aici pe undeva...Pe scurt: m-am trezit ca să caut o cîrpă. De ce m-am trezit? Oare ce ne trezește dimineața? Un gînd ca o sonerie: Trezește-te! Viața! Uf, viața asta...!

-Uf, viața asta...!

Ce aiureală: dacă te trezești cu un cîntec, îl cînți toată ziua. Dacă ai noroc de cu dimineața de o manea la radio...Poate așa s-a format poporul de maneliști...Și ei nici nu știu.

Mă băteam cu directorul liceului în veceu, dădea în mine, eu încercam să-mi modific notele în catalog. Era apă pe jos, treceam printr-o hala mare cu boxe pentru duș, uriașă...poarta de fier...jos o cantină, treceai prin ea înspre gară...Buf, ce vise...Să n-o fac prea dulce! Cred că mi-ar prinde bine să citesc ceva, să-mi schimb gîndurile. Ordine, ordine, curațenie (pe monitor imagini cu cotoare de carti) La ce bun?! Toate-s alandala, aiurea...Bumbac, floare, zei, morminte, cărturari, arta iubirii, cerul, pași pe acoperișul lumii, obiecte simple, gînduri care liniștesc, ceva vechi...se rup cotoarele...Vrea să iasă poezia...să fugă din cărți...Paznicul gîndurilor, păstorul viselor, am amintiri mai multe decît un milenar, un scrin pe care-l umplu sertar după sertar...sunt ca un prinț...Așa...Ceva simplu E sîmbătă, minunat – vise muiate-n cafea...douazeci și opt, patruzeci și trei...Unde-i bricheta? Tot mereu rătăcesc focul...Focule, mergi cu mine, infernul, bricheta, scrumiera, fumul, cincizeci și trei cu...peste... aici,da, da...(imagine pe monitor: succesiunea textului o dată cu lectura).

Aici:

MIREASA

Mireasa a pornit singură spre biserică, lumea privea în urma ei cuprinsă de sentimente amestecate

Din colțul străzii și-a cumpărat un buchet mare de flori

i-a mulțumit surîzînd vînzătorului ca și cum acesta

i l-ar fi dăruit.

Uite mireasa, spunea unul, Cît e de frumoasă, spunea altul,

Dar e singură, își sopteau.

Singură a intrat în biserică, a îngenuncheat în fața

altarului,

ființa ei înveșmîntată în alb, pîlpîia odată cu

flăcările lumînării –

aceasta era singura emoție exprimată în biserică

Trei lerarhi – bîlbîiala luminii.

S-a ridicat și a făcut drumul invers,

dacă totuși ținem morțiș să nu fim dați uitării o perioadă de timp, să cumpărăm cîțiva

papagali, să le repetăm cîteva din gîndurile noastre, ei automat ne vor copia și vocea,

și sa-i lăsăm moștenire celor care ne-au interesat cu adevărat, desigur, alături și de o

sumă, cît mai semnificativă, de bani

se înserase cînd a pașit în casa pustie,

a cinat, o masă îmbelșugată pregatită de ea –

uneori îți vine atît de greu să stai lîngă un om

atît de cumsecade, așa cum stă, blînd, lînga tine,

apropierea lui te umple de milă...

A doua zi s-a trezit în zori și și-a pus hainele negre.

*Mda, mare taina singurătatea...Mare rătăcire, Marele Rătăcitor! Ce mireasă tristă! Cît de trist a putut fi cel care a scris asta...și cît adevăr...Ce cafea bună...(Sună telefonul) Ce sunet strident: ar trebui să-l dau mai încet. Să-i schimb melodia.Ce aiureală...**Da, eu sunt.***

- Da, eu sunt.

*Pînă la urmă m-ai sunat...Hm?! Poate chiar îți pasă ce mai fac...**Mă cam plictisesc, tocmai eram la o cafea.***

-Mă cam plictisesc, tocmai eram la o cafea.

Oh, sunt sigură...Îhîm...Aș vrea eu să cred, dar de obicei nu se prea întîmplă așa. Să fii fost tu singur acolo?! Și ai fost singur la cabană?

-Și ai fost singur la cabană?

*Ah, cu prietenii... Și eu ce sunt? Nu sunt prietena ta? Eu nu puteam să fiu cu tine? Îhîm...Pescuit...Tu la pescuit, în pantaloni scurți, bust puternic, pielea bronzată, mîinile îndemînatice...De ce nu te-aș crede? **Te cred măi, te cred, nu te mai stresa!***

- Te cred măi, te cred, nu te mai stresa!

Da, da...dorul, îmbrățișările, sărutările, minciunile...Dacă mă gîndesc o clipă la Andrada închid imediat, îți trîntesc telefonul direct în cap...Numai că e bine să nu mă mai gîndesc la asta, să am încredere în tine. Păcălită și încrezătoare. Așa e bine! Și mie mi-e dor de tine!

- Și mie mi-e dor de tine!

*Sper să te hotărâști naibii s-o spui odată...Doar n-o să te invit eu ca să par o fraieră, o îndragostită nebună, iresponsabilă, pierdută...Hai, lasă poveștile astea, simt că ai ceva important de spus. **Da? A fost si el acolo?***

- Da? A fost si el acolo?

*Puțin mă interesează. Pisălogul. Se uită numai după fundul meu și mai zice că ți-e prieten...Tu îi alegi. Hai spune, spune nu mă mai fierbe.Vorbești de se usucă firul telefonului, o să se rupă...**Da, cred că da, unde altundeva să fiu?!***

- Da, cred că da, unde altundeva să fiu?

*Oare chuiar te interesează unde-mi petrec eu sîmbăta sau vrei să vii aici? Hm, în sfîrșit! **Da!***

- Da!

*Deci asta era! Am ghicit! Totuși, te cunosc. **Bine, te aștept. Pa!***

- Bine, te aștept. Pa!

Nu-i bine, dar e bine. Trebuie să strîng lucrurile astea de pe aici. Dacă vreau! Nu sunt datoare nimănui cu nimic. Sunt liberă, dar totusi ibricul ăsta ar trebui să fie la locul lui. Și apoi ce aș apuca să fac pîna vine el?! Să văruiesc? Să rașchetez parchetul? Lasă să mă vadă așa cum sunt! Cafea mai este! Eu mai sunt! Să vină îngerul! Îngerul sau amiaza! Ce mă enervează fărăimiturile astea. Pîinea este o adunare generala de fărăimitori. Deșteapta lumii a găsit definiția pîinii. Ha, ha... Sunt simpatică...Mă plac! De fapt de ce-ar veni la mine?Să se ducă la dracu! Cred că iar mă apucă durerea aia...De la supa alfabet de ieri: ce chestie – eu am crezut că ăștia cu supele în plic îi zic așa numai de-a-mproasta. Abia după ce pui conținutul plicului în oală și o lași să fiarbă cinci minute îți dai seama.Cînd o torni în farfurie. Sunt litere mici din paste făinoase care se umflă. Ai în farfurie alfabetul și în lingură cuvinte, propoziții, fraze...Cînd mi-am dat seama că manînc limba romînă mi s-a făcut rău, greață...Am lăsat cîteva litere în farfurie ca să fac o combinație. Bineînțeles că mi-a ieșit numele lui. Grețos!L-am mîncat și acum simt că îmi este rău numai cînd îmi aduc aminte.

Teatrul lui Ștefan Augustin Doinaș

Poetul, traducătorul, eseistul și prozatorul Ștefan Augustin Doinaș (1922-2002) a scris o singură piesă de teatru. Aceasta se intitulează Brutus și fiii săi și a fost publicată pentru prima dată în 1996[1], deși a fost scrisă în 1954. El s-a inspirat din primele două cărți din istoria lui Tit Liviu și din Viețile paralele (capitolele I-VI) a lui Plutarh. Firește, acțiunea se petrece la Roma, în timpul izbucnirii conflictului dintre patricienii republicani și cei regaliști, dintre libertate și tiranie, din momentul instalării republicii romane în 509, înainte de Christos, când regele Tarquinius Superbus este alungat de forțele conduse de Lucius Iunius Brutus[2]. Patricienii republicani (Caius Valerius Publicola, fratele său, Marcus Valerius, Tullus Lucretius, Fabius Rullianus), în frunte cu Iunius Brutus și Tarquinius Collatinus, consulul Romei, complotează împotriva cezarului, susținut de patricienii regaliști (Mucius Vitellus, fratele său, Septimius Vitellius, Primus Aquillius, fratele acestuia, Cneius Aquillius, Quintus, fiul lui Mucius, Titus, fiul lui Iunius Brutus, Valerius, alt fiu al lui Brutus). Ezitantul Collatinus dorește o revoluție pașnică. „Eu, unul, - zice el - sunt pentru o revoluție pașnică. Nu văd necesitatea vărsării de sânge”, iar Lucretius susține că gloata este ușor de manipulat: „Masele - spune el - n-au receptivitate pentru idei. (...) Multimile culeg numai sunete izolate, exclamații nearticulate: o vocală ascuțită care exprimă frica, o siflantă pentru uimire, o guturală pentru revoltă, toate acestea alcătuiesc în mulțime cuvântul magic. El n-are sens, dar are rezonanță. El nu trebuie pronunțat. Nu există gură și limbă care să-l articuleze, pentru că nu pornește din laringe, ci din inimă, e o crispă a întregului organism și provoacă o crispă a întregului popor. Și totuși, acest cuvânt înseamnă ceva. I se mai spune și... (...) moarte! Aceasta este ultima lui accepție!”, adăugând că „Vărsarea de sânge e întotdeauna un accident. Dar un accident necesar.” Lucretius le spune romanilor că o femeie, care deocamdată n-are nume, dar reprezintă patria, a fost batjocorită de Cneius, unul din fiii regelui, după care aceasta s-a sinucis. Collatinus nu are curajul să spună că femeia aceea este chiar soția lui. În discursul său, consulul Brutus, rigidul, accentuează faptul că romanii au avut dintotdeauna respect față de lege. Când oamenii au fost loviți în familia, onoarea și proprietatea lor - va continua - „Furtul, înșelăciunea, abuzul, omorul” au început să mișune pe străzile Romei. Acest lucru se întâmplă, fiindcă regele, „cel pus să garanteze legea prin integritatea ființei sale morale, o calcă primul în picioare”. Mulțimea îi cere lui Brutus (cel care și-a atras ura familiei) să fie el rege. Patricianul Publicola, „prietenul poporului”, demagogul, cum îl caracterizează Brutus, și-a împărțit averile plebei, cumpărând cu aur dragostea acesteia. Viermele gloriei din mintea unor personaje este pus în slujba ambiției lor. Collatinus îl va demasca pe Publicola, deoarece „una înseamnă a fi prietenul poporului pe timpul tiraniei, și alta înseamnă a fi prieten al poporului când poporul însuși a ajuns stăpân”. Ținta este aceeași, doar că el, Collatinus, atacă, de obicei, cu sabia, iar Publicola cu vorba. Fiii lui Brutus (primul consul), Titus și Valerius („un bărbat cinstit, dar naiv”) sunt patricieni regaliști, iar Publicola este republican. O parte dintre patricienii regaliști îi cer lui Brutus să-și limpezească atitudinea față de ei și de fiii săi. În opinia acestuia, „Patricienii, ca și plebeii, deopotrivă se supun legii, - dar nu ei sunt legea. (...) Când consuli, senatul și plebea sunt de aceeași părere, voința lor comună consfințește legea”. După el, consensul va salva statul. Consulatul condus de el „este o grea încercare pentru cetatea Romei” susține Un Delegat, iar în sânul familiei este un străin. Pentru a-și proteja fiii, îi împiedică să pășească în Forum și le interzice legătura iubirii cu cele mai nobile vlăstare ale ginții etrusce. Regaliștii, în frunte cu Titus și Valerius (aceștia au „inima zdrobită de călcăiul părintesc”), depun un jurământ de credință regelui. Finalul actului II, prin discursul lui Petronius, face multe aluzii la decenii negre ale românilor din anii 50. În actul III, reinstaurarea regimului monarhist dă greș, iar conspiratorii regaliști sunt arestați și condamnați la moarte. Cel care dezvăluie conspirația promonarhică este sclavul Vindicius, faptă pentru care va fi eliberat. La proces, Vitellius se apără afirmând că pe regaliști îi leagă „focul și apa” de cetate, nu niște legi făcute de oameni. „Noi - zice el - preferăm să murim ca oamenii, decât să murim ca cetățeni”. Plebea este avidă de priverile morții și-i cere lui Brutus să-și condamne fiii la moarte. Inflexibilul Brutus le cere fiilor să-și explice cauza înainte de a fi condamnați. În apărarea sa, Titus invocă faptul că alții, după el, vor face ceea ce a făcut el, și astfel libertatea va fi mereu reînnoită ca primăvara”, dar nu a putut împărtăși răceala și încruntarea tatălui. La rândul său, Valerius le spune că „limita legii e punctul unde ea întâlnește în el sentimentul binelui”. De-abia acum, Brutus recunoaște că n-a știut că are inimă, când fiii săi i-au sfășiat-o, dar rămâne neclintit în respectarea legii. Publicola îl acuză pe nehotărâtul Collatinus de lașitate, când acesta încearcă să-și salveze rudele de la moarte, justificându-le faptele. El le amintește că libertatea „este, întâi de toate, solidaritate, responsabilitate colectivă”. După el, nu ne naștem liberi, „libertatea se câștigă prin efort personal, prin muncă”. După executarea complotiștilor, Petronius va medita asupra sfârșitului tragic al acestora.

Majoritatea personajelor vorbesc în aforisme: Brutus: „Deasupra tuturor planează o suveranitate nouă”, „Există suveranitatea legii, ca o constelație abstractă, căreia toți i ne supunem”, „Adevăratul patriotism nu se calculează: el este devotamentul pur”, Lucretius: „Orice suveranitate e un despotism latent”, Septimius Vitellus: „Orice libertate e o anarhie vir-

tuală”, „Patriotismul face patria, și nu invers”, „Sentimentul datoriei purifică”, Publicola: „Numărul face puterea plebeilor”, „Patria este pentru el (popor, n. n.) garanția libertății și egalității cetățenilor”, Petronius: „Istoria e ca un fag: după ce s-a copt, jirul se scutură și îngrășă porcii”, nehotărâtul Vindicius: „O, zei, de ce măsurați demnitatea omului cu măsuri diferite?” etc. Uneori folosesc sintagme latinești: saluate pueri, ad patres, sau citează citează formula de investire a consulilor cu autoritatea supremă: „Senatus decrevit darent operam consules ne quid res publica detrimenti caperet” („Patricienii au hotărât să încredințeze consulilor grija pentru salvagardarea statului”).

Cel mai interesant personaj din această tragedie, cu un prolog și trei acte, este ciudatul vizionar Petronius, „ministru anacronic al autorului”, „o ficțiune pe care sabia nu-l poate atinge”, „un strigoi”, „arbitru al eleganței” (sintagma aceasta a fost preluată din Analele lui Tacit, XVI, 18), „un Nimeni în togă roșie”, „o sărmană umbră”, care se adresează atât publicului din sală, cât și personajelor. Ciudatul crainic, pe care plebeii îl cred un zeu, face parte dintr-o „uriașă familie de esteți”, de aceea a venit să taie împreună cu spectatorii „diamantul unei clipe”, singura „mândrie și rațiune de a fi”, îndemnându-i să lase deoparte orice sentimentalism, să se dezbrace de orice fel de „constrângeri virtuozose”. Îi îndeamnă să nu tragă nicio morală, să nu vibreze la patosul ce se va consuma pe scenă, ci doar să fie contemporani cu ei înșiși. Recunoaște că s-a temut „ca nu cumva faptele de pe scenă” să le dea de gândit și le cere să nu facă o paralelă între timpurile contemplate și cele pe care le trăiesc. Își asigură spatele punând în gura acestui mediator niște îndemnuri pe placul unui regim tiranic, inclusiv pasivitatea cu care un popor îl suportă. El, Petronius, este introdus - zice el - „ca pe un ministru al liniștirii spiritelor, pentru a tăia tuturor pofta de a urzi conspirații”. Este autorizat din partea autorului să dezvăluie taina personajelor, ca un fel de bufon, mășcarici, clown din piesele shakespeariene, dar fără doza de ludic al acestora; cunoscând conflictele politice antice, le prezintă ce le rezervă viitorul. „El dorește ca acești oameni de altădată să rămână pentru voi simple ficțiuni: el nu vrea ca acești Romani să vă tulbure siesta (...) El știe prea bine că ambiția personală, liniștea cabinetului de lucru, părerea vecinilor, măruntul ocupației ale zilei, opera la care migăliți de ani de zile, armonia familială, conștiința profesională, prietenii, așteptarea, rutina, speranța, mila, bunul-simț, precum și sentimentul unei ușoare superiorități, toate acestea sunt mai prețioase decât restul lumii, pentru omul mărunț. Și el nu se îndoiește nici o clipă - ca și mine, de altfel, - că fiecare dintre voi este un astfel de om...” va adăuga cu luciditate superioară. Nu poate fi omorât, nu se implică afectiv, fiind neutru în privința celor două tabere. Din când în când, după câte un dialog al patricienilor, îl va comenta, astfel că, pentru el, „Brutus vede moartea, Publicola vede gloria, eu văd frumusețea, iar nenorociții aceștia (adică spectatorii, n. n.) deșertăciunea”. Înainte de a fi arestați, îi îndeamnă pe regaliști să se salveze prin „curajul de a înfrunta exilul”, dar aceștia nu-i urmează sfatul.

Ștefan Augustin Doinaș, ca de altfel marea majoritate a scriitorilor români, a fost atras de istoria și literatura antică, greacă sau latină. Îmi amintesc poezia sa Dreapta lui Cezar, din care citez: „Atât de luminoase erau muștele/ care ieșeau din nările lui Brutus/ în timp ce-și ucidă părintele - că zeii/ lăsară zarurile: Cezar merita un alt sfârșit!...”

Icu Crăciun

[1] Ștefan Augustin Doinaș, Brutus și fiii săi, colecția Dramaturgia Originală Română (D. O. R.), nr. 22/1996, Editura Expansion-Armonia, București. Toate citatele sunt preluate din această ediție.

[2] Pentru amănunte, vezi Alexandra Ciocărlie, În dialog cu anticii, Ed. Polirom, 2014.

Redacția:

Se distribuie gratuit împreună cu ziarul Răsunetul

Marcă înregistrată

Redactor șef: Menuț Maximilian; Editor coordonator: Gabriela Ciornei; Redactori: Icu Crăciun, Vasile Vidican; Prezentare grafică: Maxim Dumitraș; Tehnoredactare: Claudiu Moldoveanu

Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud: Irina Petraș - președinte de onoare, Menuț Maximilian - președinte, Icu Crăciun, Vasile George Dâncu, Virgil Rațiu - vicepreședinți

Adresa: str. Bistricioarei nr. 6, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro, menuțmaximilian@yahoo.com.